

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΒΕΓΛΕΡΗ

300
CODEX PURPUREUS

Petropolitanus (N)

Ο ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΥΣ ΚΩΔΗΞ

ΓΝΩΣΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Ν.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ Ε΄ ΑΙΩΝΟΣ

ΕΝ ΕΜΥΡΝΗ

1912

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΒΕΓΛΕΡΗ

CODEX PURPUREUS

Petropolitanus (N)

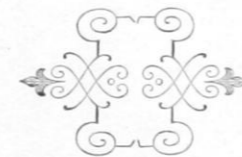

Ο ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΠΟΡΦΥΡΟΥΣ ΚΩΔΗΞ

ΓΝΩΣΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Ν.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ Ε΄ ΑΙΩΝΟΣ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ

1912

ΤΗΙ ΕΚΚΛΑΜΠΡΩΙ
ΡΩΣΣΙΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ,
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΗΝ ΔΕ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗΝ ΕΥΛΑΒΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ
Ο ΕΚ ΤΩΝ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΑΥΤΗΣ ΕΤΑΙΡΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΒΕΓΛΕΡΗΣ

Ο ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΠΟΡΦΥΡΟΥΣ ΚΩΔΗΞ

ΓΝΩΣΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Ν.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ Ε΄ ΑΙΩΝΟΣ

Α΄.

Ο νεωστὶ ἀνακαλυφθεὶς κώδηξ τῆς Κ. Δ.—Ἐνέργειαι ἀποτυχοῦσαι ξένων σοφῶν πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἐν λόγῳ Κώδηκος.—Ἐνέργειαι τοῦ ἐν Κων/πόλει Ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἡ ἀγορὰ τοῦ Κώδηκος ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτ. πρῶτων τῶν Ῥωσικῶν Νικολάου Β΄.—Ἡ κατάθεσις αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῇ ἐπινεύσει ἐν τῇ ἐν Πετερουπόλει Αὐτοκρατορικῇ Δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1896 ἕξ εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων κατ' ἀρχὰς καὶ εἰτά κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Theologische Literaturzeitung» (1) ὡς καὶ ἐκ συντόμου τινὸς περιγραφῆς ἐν τῷ «Νεολόγῳ» Κωνσταντινουπόλεως (2) τοῦ κ. Α. Μ. Λεβίδου ἔγνωμεν τὸ πρῶτον ὅτι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐν τινὶ κωμοπόλει Σαρμουσικῇ (3) κλυομένη ὑπαγομένη εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μη-

(1) Τοῦ 1896 ἔτ. 18 Ἰουλίου ὑπ' ἀριθ. 15 S. 393—394.

(2) Κατ' Ἰούλιον τοῦ 1896 ἔτ. ὑπ' ἀριθ. 8088.

(3) Ἡ κωμόπολις αὕτη τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Σκυθίσση κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Σκορδίσκη ἐκ τοῦ ἑμωνύμου ὄρους Σκορδίσκου, ὑπέγεται δὲ πολιτικῶς τῇ Νομηρχίᾳ Σεβαστείας. Καὶ πρὸ ὀλίγων μὲν ἐτῶν ὠνομάζετο αὕτη Σαρμουσικῇ ἢ Σάρμισα, πρὸ 30ετίας ὅμως Αὐτοκρατορικῶν διατάγματι μετεκλήθη «Μπιγγιὰν Χαμιθ» ἢ «Χαμιθιές» καὶ διατελεῖ νῦν ἔδρα ὑποδιοικήτου, κειμένη Νοτιοανατολικῶς τῆς Καισαρείας εἰς ἀπόστασιν 50 μιλίων ἤτοι δεκάωρον δι' ἵππου, περιέχει οἰκονομικῶς ὀρθοδόξους ἑκατὸν πενήκοντα καὶ κἀὸν ἐπ' ἐνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου μεθ' ἀγιάσματος.

τροπολίτου Καισαρείας διεσώζετο πανάρχαιόν τι ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἄριστα καλλιγραφημένον κεφαλαίοις ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς γράμμασιν ἐκ τῶν **δνυ-χραιδῶν** λεγομένων, ἐπὶ ἰοχρόνῳ μισμβράνῃ; λίαν λεπτῆς καὶ διαφανοῦς.

Καὶ ἐκ μὲν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, ἰδίως τῶν «*Ἡμερησίων Νέων*» τοῦ Λονδίνου, ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὁ β' γραμματεὺς τοῦ ἐν Κανταβρυγία Πανεπιστημίου, ὅστις ἐγένωσκε ἀπὸ τοῦ 1883 τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐν λόγῳ χειρογράφου Κώδικος, ἀνήγγειλε τοῦτο συναινέσει τοῦ Λόρδου Σαλισβουρή τῷ 1886 εἰς τὸν σοφὸν Καθηγητὴν Ρύβινσον, ὅστις ἐσπευσε πάραυτα ἵνα διαπραγματευθῆ τὴν ἀγορὰν τοῦ ἐν λόγῳ πολυτίμου Κώδικος διὰ μέσου πρακτῶρων Μισσιοναρίων τῶν πέραξ μερῶν Ἑγγλων τε καὶ Ἀμερικανῶν, καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν ὁ λόγος διαπραγματεύσεις ἀπέτυχον. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν ἐτοχὴν τῇ αἰτήσῃ καὶ ὑποδείξει τοῦ Καθηγητοῦ Γιουανπολί ἤρξατο διαπραγματευόμενος τὴν ἀγορὰν αὐτοῦ ὁ κ. Dean Burgon διὰ τῶν ἱερέων W. H. Simcox καὶ H. D. Grissell, ἀλλὰ καὶ αἱ διαπραγματεύσεις τούτων ἐναυάγησαν.

Ἐκ δὲ τῶν δημοσιευθέντων ἐν τῷ περιοδικῷ «*Theologische Litteraturzeitung*» ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Gaspar René Gregory, καταχωρηθέντων ἐν τοῖς σοφοῖς αὐτοῦ προλεγόμενοις τῆς ὀγδόης ἐκδόσεως τῆς Τισσενδορφείου Καινῆς Διαθήκης, ἐγνωμεν ὅτι κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1886 ὁ καθηγητὴς Δημητριάδης (κατ' ἄλλους καὶ ἀρχιμανδρίτης) ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ἐν λόγῳ σοφὸν Gregory, ὄντα τότε ἐν Ῥώμῃ, ὅτι καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ 1886 ἐγνώριζεν ὅτι ἐν τινὶ χωρίῳ παρὰ τὴν Καισαρείαν τῆς Καππαδοκίας ὑπῆρχε βασιλικὸς Κώδιξ, ἥτοι Εὐαγγέλιον ἀρχαιότατον ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς γράμμασι γεγραμμένον, ὅπερ προσετάθησε μὲν ἵνα ἀγοράσῃ διὰ τὴν Βατικανὴν βιβλιοθήκην, ἀλλ' ὅτι ἀπέτυχε, προσέθηκε δὲ ὁ σοφὸς Gregory ὅτι παρὰ τῷ ἐν λόγῳ Δημητριάδῃ εἶδε καὶ πανομοιότυπον τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐμάθομεν ἐπίσης ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐν τῇ Ῥοβερτεῖῳ Σχολῇ Κωνσταντινουπόλεως καθηγητοῦ Ἀλβέρτου Λόγγκ καὶ τὴν φωτογραφίαν ἐνὸς φύλλου τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου εὕρισκομένου εἰς χεῖρας νέου τινὸς ἐκ Καππαδοκίας καὶ περιέχοντος τὸ κείμενον τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου XVIII—14—23 (1) καὶ ὅπερ ἐπιστραφὲν ἀκολούθως, ὡς εἶοικε, προσεκολλήθη ἐν τῷ Κώδικι. Τῆς φωτογραφίας ταύτης τοῦ Α. Λόγγκ ἔλαβε γνῶσιν καὶ ὁ Δόκιωρ Rendel Harris.

Ἐκ τε τοῦ πανομοιότυπου ὡς καὶ τῆς φωτογραφίας τοῦ Εὐαγγελίου

(1) Ἦσιν προλεγόμενα εἰς τὴν Τισσενδορφεῖον ὀγδόην ἐκδοσὶν τῆς Κ. Δ. σελ. 565, 669, 728, 852, 1309 καὶ 1313.

τούτου ὁ σοφὸς Gregory ἔγνω τὸ πρῶτον ἤδη καὶ παρεδέξατο διὰ τὴν γραφὴν τοῦ ἐν λόγῳ Κώδικος παρουσίαν μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τισσενδορφ γνωστοῦ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ Πορφυροῦ Κώδικος ὑπὸ τὸ στοιχεῖον N, ἐξ οὗ ὑπῆρχον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γνωστὰ μόνον τεσσαράκοντα πέντε φύλλα, ἥτοι ἕξ φύλλα ἐν Ῥώμῃ, δύο ἐν Βιέννῃ, τέσσαρα ἐν Λονδίῳ καὶ τριάκοντα τρία ἐν τῇ ἐν νήσῳ Πάτμῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ περὶ τῶν ἀνέφερον ὁ I. **Σακκελίω** ἐν τῷ κριτικῷ αὐτοῦ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν λόγῳ ἱερᾶς Μονῆς.

Πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἐν λόγῳ πολυτίμου κώδικος ἐξηκολούθουν καταβαλλόμεναι ἐκάστοτε σπουδαῖαι ἐνέργειαι. Οὕτως ὁ καθηγητὴς Λόγγκ (Albertus L. Longus), διατρίβων ἐν Κ)πόλει, κατέβαλε πολλοὺς κόπους καὶ παντοῖα μετεχειρίσθη μέσα ὅπως ἀποκτήσῃ τὸν ἐν λόγῳ κώδικα, ἀλλὰ τὰ παρουσιαζόμενα προσκόμματα, ὡς ἔγραφεν ἀλληλοδιαδόχως τῷ σοφῷ Gregory, ἀπεθάρρυναν τελείως αὐτόν. Κατ' ἀντίθεσιν μέχρι τοῦ ἔτους 1896 οὐδεὶς οὐδέποτε οὔτε Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ταύτης οὔτε ἀρχαιολόγος οὔτε διδάσκαλος οὔτε ἰδιώτης τις λόγιος ἀνεκοίνωσε τί ποτε εἰς τὸ ὀρθόδοξον δημόσιον περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐν λόγῳ πολυτιμοτάτου καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἀπαραμίλλως σπουδαιοτάτου τούτου Εὐαγγελίου, τοῦ ἀπὸ τοσούτων αἰῶνων ἀποπεθηταυρισμένου ἐν τῇ κόμῃ **Σαρμουσακλή** καὶ ἀπεριορίστου εὐλαβείας ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀπολαύοντος. Ἀπαξ μόνον ἀπὸ 25τίας ὁ ἀποθανὼν Μητροπ. Καισαρείας Ἰωάννης, ὡς ἐπληροφορήθημεν παρὰ τῶν κατοίκων τῆς ἐν λόγῳ κωμοπόλεως, εὕρισκόμενος ἐν τῇ περιοδείᾳ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ ζητήσας ὅπως ἐξετάσῃ ἐπιτιμαμένως τὸ πολῦτιμον τοῦτο Εὐαγγέλιον, παρέλυθεν ἐν τῇ ἐκ τῆς κόμης ἀναχωρήσει αὐτοῦ μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' οἱ κάτοικοι οἵτινες εἶχον ἀπεριόριστον εὐλάβειαν πρὸς τὸ πανάρχαιον τοῦτο κειμήλιον, ὡς ἐλέχθη, μαθόντες ὅτι ὁ Μητροπολίτης αὐτῶν ἀπελθὼν συμπαρέλαβε τοῦτο μεθ' ἑαυτοῦ ἐξῆλθον ἀταξάπαντες εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ διαμαρτυρόμενοι παρέλαβον τοῦτο παρ' αὐτοῦ καὶ τὸ μετέφερον εἰς τὸν ἐνορικὸν ναὸν τοῦ **Ἁγίου Νικολάου** ἐν τῇ κόμῃ αὐτῶν ἐνθα ἀπ' αἰῶνος ἐφυλάσσετο.

Ἀπορίας ἄξιον τυγχάνει πῶς οὐδεὶς τῶν κατὰ καιροὺς Μητροπολιτῶν Καισαρείας ἐφρόντισεν ἵνα ποιήσῃται λόγον περὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ κειμήλιου εἴτε γράφων τι περὶ τούτου πρὸς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, εἴτε σημειῶν τι ἐν τινὶ Περιοδικῷ πρὸς γινῶσιν τοῦ ὀρθοδόξου δημοσίου περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς τοιούτου πολυτιμοτάτου Εὐαγγελίου ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾧ ἅπας ὁ Καθολικὸς καὶ Διαμαρτυρούμενος κόσμος οὐ μόνον ἐγίνω-

σκε τὰ καθέκαστα περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπανειλημένως διεπραγματεύετο δὲ πως περιέλθη τοῦτο εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον ὅμως τοῦ ἔτους 1895 ὁ ἐκ Πετροπόλεως Ῥώσος Ἀρχαιολόγος καὶ βυζαντινολόγος **Ἰάκωβος Ἰωάννοβιτς Σμυρνῶφ**, ἐπάξιος μαθητὴς τοῦ περιωνύμου ἀνατὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον Ῥώσου ἀκαδημαϊκοῦ **Νικοδήμου Πάβλοβιτς Κοντακῶφ**, λαχὼν ἐν περιοδείᾳ ἀνατὸν Μικρὰν Ἀσίαν χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν κωμόπολιν Σαρμουσακλῆ ἔμαθε τυχαίως παρὰ προκρίτου τινὸς Ἀναστασίου Παπαδοπούλου φαρμακοποιοῦ οὐ μόνον τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐν λόγῳ πολυτίμου Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκάστοτε καταβληθείσας ἐπιμόνους προσπαθείας παρὰ τε Δυτικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἐν λόγῳ κειμηλίου, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπεξήτησε πάραυτα ἵνα ἴδῃ τοῦτο, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἐκ τοῦ παρουσιασθέντος αὐτῷ ἐνός καὶ μόνου φύλλου τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου ὁ **Ἰάκωβος Σμυρνῶφ** ἀντελήφθη πάραυτα τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀξίαν, ἐξαιτησάμενος δὲ καὶ ἐτέρας περὶ τοῦ ὅλου κειμηλίου συμπληρωματικὰς πληροφορίας, προέβη ἀμέσως εἰς διαπραγματεύσεις περὶ προσφορᾶς τοῦ Κώδικος τούτου εἰς τὸν αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν **Νικόλαον τὸν Β'** ἐναντι χορηγίας 900—1000 λιρῶν ὀθωμανικῶν τῇ ὀρθοδόξῳ Κοινοτήτι, τοῦθ' ὅπερ, ἀναλογιζομένης κυρίως ὅτι τὸ κειμήλιον θὰ περιήρχετο εἰς τὴν κατοχὴν ὀρθοδοξοτάτου Μονάρχου, ἐγένετο παρ' αὐτῆς προθύμως ἀποδεκτόν. Ἐκ συμφώνου λοιπὸν μετὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Κοινοτήτος ὁ μὲν **Ἰάκωβος Σμυρνῶφ** παραχρῆμα ἀνεκοίνωσε τὰ συμφωνηθέντα εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβυτὴν τότε τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον Ἰωάννοβιτς Νελίδωφ, εἰ δ' ἐπίτροποι τοῦ ναοῦ τῆς ὡς εἴρηται κώμης εἰς τοὺς ἐν Κων)πόλει ἐμπορευομένους συμπολίτας αὐτῶν κ. κ. Παπάζογλου καὶ Δεμιρτσόγλου ἐγραψαν ὅπως τὸ παρ' αὐτοῖς εὐρισκόμενον ἐν φύλλον τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου παρουσιάσωσιν εἰς τὸν ἐν Κων)πόλει διευθυντὴν τοῦ Ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ Ἀκαδημαϊκὸν Θεόδωρον Ἰωάννοβιτς Οὐσπένσκη, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἐπανελθὼν ὁ κ. Σμυρνῶφ εἰς Κων)πολιν κατὰ Νοέμβριον ἰδίου ἔτους καὶ συνεννοηθεὶς κάλλιον μετὰ τοῦ κ. Θεοδ. Οὐσπένσκη, ἐπανάλαβε καὶ πάλιν τὴν πρὸς τὸν κ. Αλ. Νελίδωφ αἴτησιν αὐτοῦ πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς ἀγορᾶς ταύτης, οὗτος δὲ ἐμπνεόμενος αἰείποτε ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς ἐκείνης ἰδέας ὅτι ἡ γαλουχηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου Ῥωσσία ἔχει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡβικὸν καθῆκον ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων καὶ δικαίωμα ἀπαράσάλευτον ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἵνα προνοῇ περὶ τῶν ζώντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανικῶν μνημείων καὶ περιφρουρῆ ταῦτα πρὸς δόξαν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπι-

στήμης, ἔσπευσεν ἵνα ἐξαγγείλῃ τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὸν τότε Διευθυντὴν τῆς ἐν Πετροπόλει Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης κ. **Μπιτσκόφ**, πέμψας πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ἐν λόγῳ φύλλον τὸ ἀπεσπασμένον ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τούτου, ἀλλ' οὕτως θεωρήσας ὑπέρογκον τὴν τιμὴν τῆς ἀγορᾶς οὐδόλως ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ κ. Νελίδωφ. Ὁ πρεσβυτὴς ὅμως οὐδόλως ἀποθαρσυνθεὶς ἐκ τῆς ἀποποιήσεως ταύτης ἀπετάθη πάραυτα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ῥωσικῆς Ἀκαδημίας Μέγαν Δοῦκα **Κωνσταντῖνον Κωνσταντινοβιτς**, ἀδελφὸν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίτσας τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἀποδεξάμενος λίαν εὐγενῶς τὴν εἰσήγησιν ταύτην ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον τὸν Β', ὁ ὁποῖος πληροφορηθεὶς ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι διεξάγουσι διαπραγματεύσεις πρὸς ἀπώκτησιν τοῦ εὐαγγελίου τούτου, διέταξεν ἀμέσως ὅπως ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ταμείου καταβληθῆ τὸ συμφωνηθὲν τίμημα τῶν χιλίων Ὄθωμανικῶν λιρῶν (1). Οὕτω δὲ διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ δοθέντος τῇ Κοινοτήτι Σαρμουσακλῆ ὁ πολῦτιμος οὗτος Κώδικς τοῦ εὐαγγελίου περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, μετοβάντος εἰς Σαρμουσακλῆ ἐν μέσῳ χειμῶνος τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νενομισμένων διατυπώσεων, τοῦ ἐν Ἰκονίᾳ τότε Ῥώσου Προξένου **Α. Δεβίτσκη**, ὅστις διηγείτο ἡμῖν ὅτι ἡ ἀνατεθεῖσα αὕτη ἐντολὴ αὐτῷ ὑπῆρξε δυσχερεστάτη, καθόσον ἦν ἠναγκασμένος καὶ ἀναχωρῶν ἐκ τῆς κώμης ταύτης καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο κειμήλιον ὅπως διακόπη κατὰ πᾶν βῆμα τὴν ὁδοπορίαν αὐτοῦ ἀναχαιτιζόμενος ὑπὸ ἀναριθμητῶν κατοίκων Χριστιανῶν τῶν περὶξ μερῶν, σπευδόντων τὸ ὕστατον ἵνα ἀσπασθῶσι τὸ ἐν λόγῳ κειμήλιον. Τοιοῦτοτρόπως τὸ πολῦτιμον τοῦτο Εὐαγγέλιον μεινέχθη ἀσφαλῶς εἰς Κωνσταντινουπόλιν καὶ κατετίθη ἐν τῇ αὐτόθι Αὐτοκρατορικῇ Πρεσβείᾳ καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνας πρὸς ἐπισταμένην μελέτην αὐτοῦ. Τότε ἀκριβῶς ἠτυχήσαμεν, ἵνα ἴδωμεν τοῦτο ἐκ τοῦ σύγγεγυς καὶ μελετήσωμεν αὐτό, ποιησάμενοι μάλιστα περὶ τούτου καὶ βραχεῖαν τινα ἀνακοίνωσιν ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνεδριάσει τοῦ Ἰνστιτούτου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1896 ἔτους. Ἄλλ' ὁ ἀκάματος περὶ τὰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας τοῦ Βυζαντίου καὶ σοφὸς ἀκαδημαϊκὸς Θεόδωρος Ἰωάννοβιτς Οὐσπένσκης, ὁ πάνυ ἐπαξίως πρύτανις ἡν διατελῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Κων)πόλει Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐμβριθεστάτην σύντομον περιγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου

(1) Αἱ προσφερθεῖσαι 1000 λίραι κατετέθησαν εἰς Τράπεζαν ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον καὶ διατηρεῖται διὰ τοῦ τόκου αὐτῶν τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον τῶν Σαρμουσῶν.

τούτου, (1) προσπαθήσας ἵνα διασαφηνίσῃ τὴν θέσιν, ἣν κατέχει τὸ ἐν λόγῳ κειμήλιον ἐν σχέσει πρὸς τὸν γνωστὸν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ Κώδικα ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Ν. καὶ καθορίσῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ μορφήν. Εἶτα δὲ κατὰ τὸν Μάιον τοῦ ἔτους 1896 μεταβάσῃ ἢ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ πρεσβευτὴς κ. Νελιδὼφ εἰς Πετρούπολιν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον καὶ παρουσίασεν ὁμοῦ μετὰ τῆς ὡς εἴρηται μελέτης τοῦ Ῥωσικοῦ ἐν Κων)πόλει Ἰνστιτούτου εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον τὸν Β'. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, παρατηρήσασα τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος καὶ θαυμασμοῦ, ἠὲ χαρίστηκε τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα καὶ διέταξεν ὅπως τὸ βασιλικὸν τοῦτο κειμήλιον κατατεθῇ ἐν τῇ ἐν Πετρούπολει Δημοσίᾳ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ, ἐνθα καὶ νῦν ἔτι εὐρίσκεται (2).

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἀποτελεῖ σήμερον τὸν λαμπρότερον στολισμὸν τῆς ἐν λόγῳ Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, καθιστάμενον ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῶν Θεολόγων καὶ παλαιογράφων, κατετέθη δὲ ἐν λαμπρᾷ ὑελίνῃ θήκῃ ἐν τῷ διαμερίσματι ἐνθα φυλάσσεται καὶ ὁ πολὺς Τισσενδόρρειος Σιναΐτικὸς Κώδικς.

(1) Ἴδε «Εἰδήσεις Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν Κων)πόλει» τόμον Ιον ἐκδ. ἐν Ὁδησσῷ 1896.

(2) Κατ' αὐτὴν ἀκ. ἰδέως τὴν ἐποχὴν πρῶτος ὁ σοφὸς κληρικήτης κ. Ροθινσὼν ἠγγελεῖ διὰ τοῦ Λονδινείου «Χρόνου» τὴν πώλησιν τοῦ ἐν λόγῳ πολυτίμου κώδικος ἀντὶ 1000 Τουρκικῶν λιρῶν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσίας Νικόλαον τὸν Β', ἀνάγων τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον εἰς τὸ 400 ἔτ. μ. Χ.

B'.

Πῶς, πότε καὶ ὑπὸ τίνος εὐρέθη ἐν τῇ κόμῃ Σαρμουσακλῆ ὁ πολυτίμος οὗτος πορφυρῶς Κώδικς καὶ τίνες αἱ δοξαζέται καὶ αἱ παραδόσεις τῶν κατοίκων ταύτης περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Κώδικος.

Αἱ μόναι πληροφορίαι ἃς ἔχομεν περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ Κώδικος τούτου εἰσὶν αἱ στηριζόμεναι ἐπὶ τῶν κατοίκων τῆς κόμης **Σαρμουσακλῆ**, καὶ καθ' ἃς ὁ ἐν λόγῳ Κώδικς εὐρέθη ὑπὸ ποιμένος ἐντὸς πίθου τεθαμιμένου ὑπὸ τὴν γῆν παρὰ τοὺς πρόποδας ὄρους τινὸς οὐ μακρὰν τῆς κόμης κειμένου, ἐδωρήθη δ' ὑπὸ τοῦ ρηθέντος ποιμένος εἰς τὴν αὐτόθι ἱερὰν ἐκκλησίαν τοῦ **Ἁγίου Νικολάου**, ἢ κατ' ἄλλους εἰς τινὰ ἱερέα καλούμενον Ἐμμανουήλ, ἀλλ' ἐν κακῇ καταστάσει ὡς ἐκ τῆς ὑγρασίας, καὶ ὅτι; Ἐμμανουήλ προσληφθεὶς εἶτα ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐν Σαρμουσακλῆ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐκόμισε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἐκ τῆς σήψεως περισωθέντα φύλλα τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου, ἅτινα συνέγραψεν ἐξ εὐλαβείας κινούμενος καὶ ἔδωκεν ἀναμίξ ὡς νῦν ἔχει. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἕτεροι παραδόσεις περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῖς αὐτοῖς κατοίκους, καθ' ἃς τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον ἀνήκεν ἄλλοτε τῇ Ἱερᾷ Βυζαντινῇ Μονῇ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, κειμένη εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι περίπου λεπτῶν τῆς κόμης Σαρμουσακλῆ παρὰ τὸ χωρίον **Κερκεμιζ** καὶ ὅτι, καταστραφείσης τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς (1) ἐξ ἐπιδρομῆς, κατεχώσθη ἐκεῖ που ἐν τῇ γῇ, ἀνευρέθη δὲ ὑπὸ τοῦ διαληφθέντος ποιμένος.

Οὕτω μὴ ἔχοντες ἑτέρας θετικὰς πληροφορίας περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδικος, ἐπαναπαυόμεθα κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς περὶ τούτου παραδόσεις, ἀκολουθοῦντες τοῖς ἱεροῖς λογίοις τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου «Καὶ τὰς παραδόσεις ταύτας ὀφείλομεν εὐλαβεῖσθαι, καθότι οὐ πάντα δι' ἐπιστολής, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως· ὁμοίως δὲ κτεῖνα καὶ ταῦτά εἰσιν ἀξιόπιστα».

(1) Κατὰ τὸν κ. Α. Μ. Λεβίθην ἐν τῇ συντόμῳ περιγραφῇ αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν Κων)πολίτι καθ' ἃς τῆς Λυκαονίας «ἐν μοναλίθους» Μονῶν, οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐνεκα κειρικῶν περιστάσεων καὶ συνεπέξ κατ' ἀνάγκην τῶν κελλίων τῆς Μονῆς καὶ πλείστου μέρους τοῦ Νκοῦ αὐτῆς διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν.

Ἄλλ' οὐχ ἤττον ἢ περὶ εὐρέσεως τοῦ Κώδικος ὑπὸ τὴν γῆν παράδοσις οὐδόλως τυγχάνει ἀπίθανος, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τῇ περιφερεῖα τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ ἄλλοτε εὐρέθησαν πολλὰ καὶ διάφορα πολυτίμητα ἐκκλησιαστικά ἀντικείμενα ὑπὸ τὴν γῆν, ὡς π. Χ. ἐν τῷ χωρίῳ Σαρμουχ κατὰ τὸ 1779 καὶ ἐν Φάρασσα τὸ 1855 ἔτος κατὰ τὸν αὐτὸν κ. Α. Λεβίδην. Ἄλλως τε πασίγνωστον τυγχάνει ὅτι οἱ κάτοχοι πολυτίμων ἀντικειμένων ἐν Ἀνατολῇ ἔνεκα τότε καιρικῶν περιστάσεων διεφύλαττον αὐτὰ ἐντὸς πίθου ἢ ἄλλων ἀγγείων ἐντὸς τῆς γῆς κειωσμένων. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἱστορία διέσωσε πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρεται καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁριγένους εὐρεσις τῷ 217 μ.Χ. ἐν Ἱεριχοῦντι ἐντὸς πίθου ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κληθείσης ὑπ' αὐτοῦ **Πέμπτης**. Επίσης γνωστὸν ὅτι εὐρέθη ἐντὸς κιβωτίου ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ αὐτοκράτορος **Κωνσταντίνου** τοῦ Μεγάλου τῷ 326 μ.Χ. τὸ Λουκιάνειον χειρόγραφον τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ὁ αὐτὸς Λουκιανὸς κατὰ τὸν ὁμολογητικὸν αὐτοῦ ἀγῶνα διέσωσεν αὐτόθι.

Γραπτὰς μαρτυρίας περὶ τοῦ Κώδικος τούτου οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠδύνατο ἵνα προσαγάγῃ, καθότι οἱ περιγράψαντες τὸν Κώδικα τοῦτον περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ τελευταίου φύλλου τοῦ εὐαγγελίου τούτου σημειώσεις. Ἐκτὸς τῆς χρονολογίας 1820 μετ' ἐπιγραφῆς ὅλος ἀκαταλήπτου εἰς γλῶσσαν Τουρκικὴν διὰ χαρακτήρων ἑλληνικῶν, ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ τελευταίου φύλλου τοῦ ἐπὶ τοῦ δεσμίματος τοῦ βιβλίου προσκολλημένου: **«Αὐτὸ τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον πότε ἐγράφη καὶ πότε εὐρέθη ἀγνωστοῖν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς χώρας Σαρμουσακλή-δμως κατὰ τὸ αὐμζ' ἐλθὼν ἐγὼ ὁ ἐν Ἱεροδιακόνοις ἐλάχιστος Γεράσιμος Μουταλάττιος εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ θεωρήσας τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἱερᾶς βίβλου σημειόνω κἂν τὸν χρόνον καὶ τὸ ἔτος καθ' ὃ ἀγνωεῖται παρὰ πάντων ἡ χρονολογία αὐμζ' Ὀκτωβρίου κδ' Ὁ τοῦ ἁγ. Καισαρείας ἀρχιδ. Γεράσιμος»**. Κάτωθι τῆς σημειώσεως ταύτης ἀναγινώσκειται ὡς διὰ γραφῆς ἑτέρας χειρὸς **«νῦν τοῦ αὐτοῦ δηλ: τοῦ ἁγίου Ναζιανζοῦ ἱεροδιάκονος Γεράσιμος ἀπὸ Ἰντζέσα ἔτους 1860, μηνὸς Σεπτεμβρίου»**. (Ὁ Ἱεροδιάκονος οὗτος ἐγένετο μετὰ ταῦτα Μητροπολίτης Ἀγκύρας). Ἀκολούθως ἀναγινώσκειται ἕτερα σημείωσις, χαραχθεῖσα δι' ὄξεος ὄργανου κατὰ τὸ 1887 **«Μεθόδιος ἀρχιδιάκονος»** (ἢ μετὰ ταῦτα Καισαρείας).

Ἡμεῖς ὁμως μὴ παύσαντες ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἐν λόγῳ πολυτίμου κώδικος ἵνα συλλέγωμεν πληροφορίας περὶ τούτου, ηὐτυχήσαμεν ἵνα εὕρωμεν πρὸ τίνος ἐν τινι χειρογράφῳ Ἡμερολογίῳ ἀϋθεντικωτάτην πληροφο-

ρίαν καὶ περιγραφὴν τοῦ ἐν λόγῳ κώδικος κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ὑπὸ Ἰγνατίου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ, τιτουλαρίου τῆς Μητροπόλεως Καισαρείας Γρηγορίου Σωτηρίου (τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν), ἀσπασαμένου τὸ μοναχικὸν σχῆμα κατὰ τὸ 1756 ἐν Ἀδριανουπόλει, ὅστις καταγόμενος ἐκ Κων)πόλεως καὶ περιηγηθεὶς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπισκέφθη κατὰ τὸ 1773—1775 καὶ τὸ χωρίον Σαρμουσακλή ἐνθα ἰδίῳις ὄμμασιν εἶδε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πολυτίμου Εὐαγγελίου κατατεθειμένον ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Ἰγνατίου περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ γνωστοῦ μεσαιωνοδίφου Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, ἐπέτρεψε δ' ἡμῖν οὗτος ἀβροφρόνως πάνυ τὴν φωτογράφησιν τῆς σελίδος ἐκείνης, ἐνθα γίνεται μνεῖα περὶ τοῦ ἡμετέρου κώδικος καὶ ἥτις ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Σαρμουσακλή χωρίον, τὸ πάλαι Σκορδίσκον, ἢ τῶν Σκορδῶν, ἢ κατὰ τὸν Στράβωνα Σκυθίσσην ἀπέχει τοῦ χωρίου Τζουκούρι ἐξ ὥρας, ἐδόθηεν τοῦ ἐρυθροῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Καισαρείας ἀπέχον ἐξ ὥρας· εἰς τὰ στήθη τοῦ Σκορδίσκου ἢ Σκυθίσσης τοῦ ὄρους, τουρκιστὶ Σαρμουσακλή-δαγί, ἔχει καὶ πηγὰς ὑδάτων ἀνωτέρω τοῦ χωρίου ἀναβραστικὰς καὶ κριμνίζεται ἄνωθεν εἰς τὴν ἄκρην τοῦ χωρίου κάτω, ἐνθα καὶ μῦλοι, καὶ καλεῖται ὁ τόπος Γένιτσε, ἐντεῦθεν κάμει τὰς ἀρχὰς τοῦ ὁ Σκορδίσκου, ἢ Σκυθίσσης ποταμὸς, καὶ ὡσεὶ ὥρων τριῶν τόπον ῥέων πρὸς τὴν ἄρκτον, στρέφει πρὸς δυσμὰς καὶ μεταξὺ Καισαρείας καὶ Ἐρχελίτ τρέχον (ἀπὸ μίαν ὥραν ἀφιστάμενος ἐκατέρωθεν) σμίγει περαιτέρω μὲ τὸν Μέλαν ποταμὸν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν Ἐρυθρὸν ποταμὸν. Οἱ ἐγχώριοι ζευγηλάται καὶ γεωργί, γίνεται σίτος πολὺς καὶ κάλλιστος καὶ τὰ χόματα τῶν σιτοφόρα ἔχει ὀσπῆτια Χριστιανῶν. . . καὶ μίαν ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου ἔνδον εἰς σπήλαιον λελατομημένον καὶ σύνεγγυς αὐτῇ ἐν τεῖχος ναοῦ μεγίστου φαίνεται λεγομένου τῆς Θεοτόκου, ὅνπερ ἔχουσιν οἱ Ἀρμένιοι περὶ αὐτὸν καὶ ἔνδον τῆς Ἐκκλησίας φαίνονται ἐρριμμένοι κάτω λάμπαι τζακισμένοι καὶ τεθλασμένοι ἡμισυκολῶνες καὶ κεφαλοκολῶνες, καὶ παρακατιὸν ἐν παλαιὸν κτίριον τετράγωνον κατ' ἀνατολὰς ἰστάμενον, φαίνεται νὰ ἦτόν ποτε ἐκκλησία, ὅπερ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐνὸς Τούρκου. Εἶδον ἐνταῦθα καὶ ἡσπασθῆν(καθ' ἐκάστην Κυριακὴν αὐτὸ γὰρ μετὰ τὸ ἐϋθινὸν ἀσπάζονται οἱ Χριστιανοὶ) ἐν τετραεὺς ἀγγέλιον μεμβραῖνον, ἔχον φύλλα μὲν μαβιά καὶ μόρικα, στοιχεῖα δὲ τὰ γράμματα ὅλα ἀργυρογραμμένα, μόνον τὰ θεῖα ὀνόματα, Θεός, Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, ἅγιον Πνεῦμα, ὅσα ἀντὶ τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Θεοτόκου ἀναφέρονται, εἶναι χρυσογραμμένα, τελείας δὲν εὕρισκεται μετὰ μελάνης οὐδὲ κἂν μία στιγμή· εἰσὶ δὲ στοιχεῖα μεγάλα οὐτωσὶ, ὡς ὀρῶνται, ἅπερ ἴδια καὶ ἀπαράλλακτα γράφω:

«Ο ΔΕ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΙΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ
«ΔΕΙΠΝΟΝ ΜΕΓΑΝ ΚΑΙ ΕΚΑΛΕΣΕΝ ΠΟΛΛΟΥΣ (1).»

Διὰ τῆς πολυτιμοτάτης ταύτης περιγραφῆς ἡ ἱστορία τοῦ πολυτίμου τούτου Εὐαγγελίου προσκτᾶται νέαν ἀδιάσειστον μαρτυρίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς περὶ ἧς εἴρηται κόμης κατὰ τὸν ιη' αἰῶνα.

Τοιαύτας πληροφορίας ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν, ὅσον ἡμῖν ἐνῆν, περὶ τοῦ κώδικος τούτου ἐξ ἁπασῶν τῶν δυνατῶν ἀπανθισθείσας πηγῶν πρὸς τελειότεραν τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ θίγομεν διὰ τοῦ παρόντος κεφαλαίου, ἐξεργήσασθαι.

Γ'.

Ἡ νῦν ὄψις τοῦ Κώδικος.—Ἡ διάταξις τῶν τετραθίων αὐτοῦ.—Πόσα εἶσι τὰ περισωθέντα ἐν αὐτῷ φύλλα.—Πόσα τὰ ἀπολεσθέντα.—Πόσα φύλλα ἐκ τῶν ἐλλειπόντων περισώζονται ἐν βιβλιοθήκῃς ἀλλαχοῦ.—Τίς ἡ ποιότης τῆς μεμβράνης τοῦ Κώδικος καὶ ποῖον τὸ χρῶμα αὐτῆς.—Ὅποιον τὸ εἶδος τῶν γραμμάτων καὶ ὁ τρόπος τῆς γραφῆς.—Πόθεν ὁ Κώδιξ προέρχεται καὶ κατὰ τίνα ἐποχὴν ἐγράφη.—Τῆ συνδρομῇ τίνων πεπαιδευμένων καλλιγράφων ἀνθρώπων συνετελέσθη.—Τίνες αἱ ἐν τῷ Κώδικι τούτῳ διαφοραί.—Πῶς περιήλθον τὰ περισωθέντα φύλλα τοῦ κώδικος τούτου εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτρῳ καὶ ὅποια ἡ τύχη αὐτῶν.—Τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ Κώδικος, τοῦ ἐναποκειμένου ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πετροπόλεως.

Ὡς νῦν δοῦνται, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἑλληνικὸς Κώδιξ τοῦ Εὐαγγελίου, ἔχων μῆκος 28 καὶ εὖρος 22 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, δεδεμένος τυγχάνει διὰ πινάκων ἐκ ῥητινώδους ξύλου ἐπικεκαλυμμένων δι' ἑξαμίτου ἰσχύου, ἐφ' οὗ προσηλοῦνται ἐλάσματα ἀργυρᾶ ἀτελῶς τετορνευμένα, ἐργασίας μετρίας ἀνατολικῆς προελεύσεως τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐξεταζομένης τῆς μιᾶς προσόψεως τοῦ περ βλήματος τοῦ Κώδικος, βλέπομεν ἐν μὲν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσαν ἀργυρᾶν πυξίδα ἢ Τροχὸν λεγόμενον (Medaillon) ἐν τῇ ὁποίᾳ παριστᾶται ἡ Σταύρωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐν δὲ ταῖς γωνίαις αὐτοῦ ἐξεικονιζομένους τοὺς προφήτας: Δαυὶδ, Σολομῶντα, Ἰσαΐαν καὶ Ἰερεμίαν· παρατηρουμένου δὲ τοῦ περιβλήματος καὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους, διακρίνομεν ἐν τῷ μέσῳ μὲν ἐξεικονιζομένας τὰς τρεῖς Μυροφόρους ἱσταμένας παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν γωνιῶν τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, τὸν Ἰωάννην μετ' Ἀετοῦ, τὸν Ματθαῖον μετ' Ἀγγέλου, τὸν Μάρκον μετὰ Λέοντος καὶ τὸν Λουκᾶν μετὰ Μόσχου.

Ὁ Κώδιξ, ὡς ἔχει νῦν, ἀριθμεῖ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο φύλλα (1) ἥτοι

(1) Ἀρχῆθεν ἅμα τῇ δέσει τοῦ Κώδικος, ὡς νῦν οὗτος ἔχει, ἠριθμεῖ 186 φύλλα, ἐξαιρέσει τεμαχίων σωθέντων ἐκ τῆς ὑγρασίας καὶ προσκεκολλημένων ἐντέλει. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1820 καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς βραδύτερον φαίνονται ἀποσπασθέντα τέσσαρα φύλλα. Ὅριζομεν δὲ τὸ 1820 ἐτ. διότι ἡ χρονολογία αὕτη ὑπάρχει: σεσημασμένη ἐπισθεν τοῦ ἐμπροσθίου περικαλύμματος τοῦ Κώδικος, ἐξ οὗ ὑποτίθεται ὅτι τὸ νῦν δέσιμον τοῦ Κώδικος ἐγένετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

(1) Δουκ. XIV. 16.—Σώζεται ἐν τῷ νῦν ὑπάρχοντι κώδικι,

τὸ ἐν τρίτον περίπου τοῦ ἄλλοτε πλήρους τούτου Εὐαγγελίου, στερεῶς μὲν, ἀλλ' ἀτάκτως προσηροσμένα. Κατὰ μὲν τὸν Διευθυντὴν τοῦ ἐν Κων)πόλει Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Θ. Οὐσπένσκην ὁ Κώδης οὗτος, συγκείμενος ἐκ τεσσαράκοντα ἐννέα τετραδίων (1), περιεῖχε τετρακόσια πενήκοντα ἕξ φύλλα, κατὰ δὲ τὸν Ἄγγλον καθηγητὴν H. S. Cronin (2) περιεῖχεν τὸ ὅλον τετρακόσια ἐξήκοντα ἕξ φύλλα. Ἰπολογίζων οὗτος τὰ μὲν τετράδια 1—13, 15—22, 24—26, 28—29, 31—36, 39—41, καὶ 43—47, ἐκ δέκα φύλλων ἐν συνόλῳ φύλλα 400, τὰ δὲ τετράδια 27, 30, 37, 38, 42 καὶ 48 διαπιστοὶ ὅτι συνεκροτοῦντο ἐξ ὀκτώ φύλλων ἀπαριζόντων ἐν ὅλοις φύλλα 48 ὡς καὶ τὰ τετράδια 14, 22 καὶ 49 ἐκ φύλλων ἕξ ἑκαστον, ἀποτελούντων ὁμοῦ 18 φύλλα. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἀναβιβάζουσι τὸ ποσὸν τῶν φύλλων τοῦ Κώδης εἰς πολὺ περισσότερα.

Φρονοῦμεν ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ Καθηγητοῦ Cronin κατ' ἀρχὴν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐγγύτερος τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ Κώδει δὲν προετίσθησαν εἰκόνας ἀναριστώσαι τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ τῇ βίβλῳ τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου λαμβανόμενου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδης περιεῖχει ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο φύλλα, ἐπίσης δὲ καὶ ὅτι ἕτερα 47 φύλλα περισώζονται ἐν διαφόροις βιβλιοθήκαις καὶ ἀλλαγῶν ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἴδει, ἤτοι ἐν ὅλῳ γνωστῇ τυγχάνει ἡ ὑπαρξίς 229 φύλλων, ἔπειτα ἀναμφισβητήτως ὅτι δὲν εὗρέθησαν, ἢ μᾶλλον ἀπωλέσθησαν, τὸ πλεῖστον βεβαίως ἐκ τῆς ὑγρασίας, ἐν ἣ ἀρχῆθεν ἦν καταδικασμένος ὁ Κώδης, ὡς ἐλέχθη, 237 φύλλα. Ἐν περιπτώσει ὅμως καθ' ἣν παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν ζωγραφιῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶναι καὶ βέβαιον, δέον ἵνα ἀναβιβάσωμεν τὰ ἀπολεσθέντα φύλλα εἰς 261, ἴσως δὲ καὶ εἰς πλείονα. (Ἴδε ἐν τέλει Πίνακα τοῦ ἐμπεριεχομένου τοῦ πορφυροῦ τούτου Κώδης ὡς καὶ σελίδα πανομοιότυπου αὐτοῦ).

Ἐκ τῶν 47 φύλλων τὰ μὲν 33 εὗρίσκονται νῦν ἐν τῇ Πατριακῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἄτινα τὸ πρῶτον ἐγένοντο ἡμῖν γνωστὰ ὑπὸ τοῦ Abba Duchesne (3) κατὰ τὸ ἔτος 1876 δη-

(1) «Εἰδήσεις Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν Κων)πόλει» 1896 σελ. 138—172.

(2) Textes and Studies contributions to Biblical and patristic literature, edited by J. Armitage Robinson D. D. Vol. V. N. 4.—Codex purpureus Petropolitanus (N) by H. S. Cronin M. A. Cambridge and the University press 1899.

(3) Memoire sur une Mission de Mont-Athos Paris 1876.

μοσιεύσαντος τὸ ἐμπεριεχόμενον τῶν ἐν λόγῳ φύλλων (Μαρκ. VI, 53—VII, 4. VII, 20—VIII, 32. IX, 1—X, 43. XI, 7—XII, 19. XIV, 25—XV, 23) τὰ δὲ ἕτερα 14 φύλλα εὑρίσκονται ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσι μέρεσιν : α'. δύο φύλλα (Λουκ. XXIV, 13—21. 39—49) ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης (Vindobonensis Lambecii 2), ἄτινα κατὰ τοὺς ἐκδότας τῆς πολυμήμου Βίβλου τῆς Γενέσεως, ἤτοι τοῦ W. Ritter, Von Hartel, καὶ F. Wickhoff περιῆλθον εἰς τὴν ἐν λόγῳ βιβλιοθήκην μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1609—1670, ἄγνωστον τίνι τρόπῳ, β'. τέσσαρα φύλλα (Ματθ. XXVI, 57—65. XXVII, 26—34. Ἰωάν. XIV, 2—10. XV, 15—22) ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ (ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Sir Robert Bruce Cotton ἀποθανόντος τῷ 1631 (Titus C. XV) ἐν Λονδίῳ καὶ περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ σοφὸς Gregory ἐν τοῖς Προλεγόμενοις αὐτοῦ ὅτι ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν ἐν τῇ ῥηθείᾳ βιβλιοθήκῃ ἐγένετο γνωστὴ τῷ ἔτει 1715. Ἄλλοι πάλιν ἀναβιβάζουσι τὴν χρονολογίαν ταύτην εἰς τὸ 1631· γ'. ἕξ φύλλα (Ματθ. XIX, 6—13. XX, 6—22. XX, 29—XXI, 19) ἐν τῇ ἐν Ῥώμῃ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ (Vaticanus N° 3785), περὶ ὧν ὁ αὐτὸς Gregory ἀναφέρει ὅτι ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν ἐν τῇ ἐν λόγῳ βιβλιοθήκῃ ἐγνωσθῆ μόλις τῷ ἔτει 1748· ἕτεροι διατείνονται ὅτι ἐγένοντο γνωστὰ ἀπὸ τὰ 1594. Ἐν τούτοις φέρεται καὶ παράδοσις τις περὶ αὐτῶν καθ' ἣν τὰ ἐν λόγῳ φύλλα ἐδωρήθησαν δῆθεν τῷ Πάπῳ Ἰννοκεντίῳ τῷ Η'. κατὰ τὸ ἔτος 1484—1492 ὑπὸ τῆς βασιλείας τῆς Κύπρου Αἰκατερίνης Δὲ Κομάνο, ἣν ὅμως παράδοσιν οὐδεὶς τῶν περιγραφάντων τὰ φύλλα ταῦτα παρεδέχθη, ἐξεδόθησαν δὲ ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1887 καὶ 1888, (1) δ'. ἕτερον τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου φύλλον εἰς πώλησιν ἐν Κων)πόλει ἠριθμημένον (ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως) φέρον τὸν ἀριθμ. 280—281 προσεφέρθη τῷ Διευθυντῇ τοῦ ἐν Κων)πόλει Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἀπέναντι ὑπερόγκου ποσοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1907, μὴ συγκατανεύσαντος ὅμως τοῦ κατόχου αὐτοῦ νὰ λάβῃ τὸ προσφερόμενον αὐτῷ ποσόν. Τὸ φύλλον τοῦτο διαλαμβάνει ἐν ἀρχῇ : «Ἄρτον ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν...» ἐν τέλει : «Ἐμὴν τὸν Ἄρτον» (Ἰωάν. VI, 31—39), καὶ ε'. ἐν φύλλον περιωζόμενον ἐν τῷ ἐν Σαρμουσακῇ ἱερῷ Ναῶ τοῦ ἁγίου Νικολάου (ἴδε Ἡμερολόγιον Ἐθν. Φιλανθρωπικῶν καταστημάτων Κων)πόλεως τοῦ 1905 σελ. 142). Δυστυχῶς οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τοῦ ἐμπερι-

(1) Pergamene purpurae Vaticanae di Evangelario Romae 1887. Κομφῶς δὲ καὶ φιλοκάως ἐξεδόθησαν πρὸς τιμὴν τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ'. ζῶντος ἐπὶ τῷ ἰωβιλαιῶ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Al sommo Pontifice Leone ommagio Giubilare della Bibliotheca Vaticana» Roma 1888.

χομένου του φύλλου τούτου, πάντως όμως θα ήναι εν εκ των αποσπασθέντων εκ του Κώδικος από του 1820 τεσσάρων φύλλων.

Πρώτος ο Τίσσενδορφ εν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «*Monumenta sacra inedita*» ἐκδοθέντι ἐν Λειψία τῷ 1846, ἐξηκρίβωσεν ὅτι τὰ δώδεκα φύλλα Βιέννης, Λονδίνου καὶ Ρώμης προήρχοντο ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πορφυροῦ Κώδικος, ὃν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Τίσσενδορφ ἐνεφάνισε τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Ν, ὁπότε δὲ μετὰ τινα χρόνον ὁ σοφὸς Σακελλίων συνέτασσε τὸν κατάλογον τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης (Ἀθήνησιν ΔΩΔ.), ἔσπευσεν ἵνα διαβιβάσῃ τῷ Τίσσενδορφ φωτογραφικὸν ἔκτυπον τῶν ρηθέντων τριάκοντα καὶ τριῶν φύλλων, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποῖου ὁ τελευταῖος οὗτος πάραυτα ἀνεγνώρισεν ὅτι τὰ φύλλα ταῦτα προήρχοντο ἐκ τοῦ πορφυροῦ Κώδικος τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Ν, ἐξ οὗ ἐπήγαζον καὶ τὰ προμνημονευθέντα φύλλα Βιέννης, Λονδίνου καὶ Ρώμης. Συνεπῶς ἤδη διὰ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἐν *Σαρμουσακλῇ Κώδικος* ἀποδεικνύεται ἐπιστημονικῶς καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ὅτι πάντα τὰ ἀναφερθέντα φύλλα τὰ ἀποκείμενα ἐν ταῖς διαφόροις βιβλιοθήκαις ἀπετέλουν ἀναντιρρήτως μέρος τοῦ περὶ οὗ ἤδη ὁ λόγος *Κώδικος* τοῦ καθορισθέντος ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Ν.

Ἡ περγαμινὴ τοῦ *Κώδικος* εἶναι ἐκτάκτως ἀρίστης ποιότητος (1) προερχομένη ἐκ λεπτοτάτου στερεοτάτου μοσχίου δέρματος. Τοσοῦτο δ' ἡ περγαμινὴ τυγχάνει στίλβουσα καὶ διαφανής, ὥστε τὰ γράμματα τὰ ἐν τῇ προσθίᾳ σελίδι ἀναγινώσκονται εὐχερῶς ἐν τῷ φωτὶ ἐκ τῆς ὀπισθίας τοιαύτης. Ἡ μεμβράνη εἶναι χρώματος *Ἰόχρου*, ὅπερ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς εἶναι ἔνδειξις ἄκρας *εὐσεβείας* καὶ *ταπεινοφροσύνης*· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ κώδιξ *πορφυροῦς ἦτοι Βασιλικός*, ἐπειδὴ ἐνέχει ἡ μεμβράνη αὐτοῦ μίαν τῶν ἀποχρώσεων τοῦ πορφυροῦ χρώματος τοῦ προσιδιάζοντος μόναις ταῖς ἐστεμμέναις κεφαλαῖς Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων, ὡς τοῦτο δήλον γίνεται ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ *Θεοδοσιανοῦ* κώδικος καὶ τοῦ πολιτικοῦ τοιοῦτου τοῦ *Ιουστινιανοῦ* (Cod. Theod. X. 21, 3 & cod. Jus. XI, 8. 11), καθ' ἃς ἀπηγορεύετο ὁ χρωματισμὸς τῆς μετάξης ἢ τοῦ ἐρίου ἐν ἀποχρώσει πορφύρας ἐρυθρόχρου, διαλεύκου (μεσοπορφύρας) καὶ ἰόχρου. (2)

(1) Ἡ ποιότης τῆς περγαμινῆς ἦτο διάφορος ἐν διαφόροις χρόνοις. Ἐν ταῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἐγίνετο χρῆσις δερμάτων λεπτῶν καὶ σφόδρα ἀπαλῶν, στερεῶν μὲν, ἀλλ' εὐκόλως ἐλισσομένων καὶ τοιαύτην περγαμινὴν ἀναφέρει ὁ Πλίνιος (Nat. Hist. VII 21.) ἐφ' ἧς ὑπῆρχε μικρογραφία τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου ἐγκλεισμένης ἐντὸς κελύφους καρύου (βασιλικῆς).

(2) Πρῶτος ὁ Καίσαρ καὶ εἶτα ὁ Αὐγουστος ἀπηγόρευσαν τὴν χρῆσιν τῆς πορφύρας εἰς τοὺς ἰδιώτας, ὁ Νέρων μάλιστα προέβη μέχρι τοῦ ν' ἀπαγορεύσῃ καὶ τὴν πώλησιν αὐτῆς εἰς τοὺς ἰδιώτας κυρίως τὴν Τυρρηναϊκὴν καὶ τὰς ἀποχρώσεις τοῦ ἀμεθύστου, χρώματα τὰ ὅποια μόνον ὁ αὐτοκράτωρ ἐδικαιοῦτο νὰ φέρῃ.

ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πορφυροῦ χρώματος πολλάκις ἐγένοντο διαστροφὰι ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς ἀποχρώσεως αὐτοῦ. Πορφυροῦν λέγων οὐκ ἔδει νὰ ὑπολαμβάνῃ τις ἓνα καὶ μόνον χρωματισμὸν, ὡς ἐπεκράτησε παρὰ πολλοῖς ἢ συνήθεια τοῦ ὑπολαμβάνειν ὡς τοιοῦτον τὸ βαθὺ «κόκκινον» προσομοιάζον τῷ «βυσσινί» ἢ «μελιζανή». Δέον ἵνα θεωρῇ τις πορφυροῦν πᾶν τὸ ἐκ τοῦ φαιοῦ ἄχρι τοῦ ἀσθενεστέρου ὑποφαίου συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἰόχρου, τοῦ ἐρυθροῦ, τοῦ ροδοχρόου, τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ κιτρίνου χρώματος. Οἱ Ἑβραῖοι, καίπερ ἀνέκαθεν διέκρινον τὴν Θεκελὲθ τῆς Ἀργεμώνης (Argaman) δηλ. τὴν ἰόχρου πορφύραν τῆς ἐρυθροβαφοῦς, ἀπεκάλουν τὰς ἐκ τῆς πορφύρας προερχομένας φωτοχημικὰς ἀποχρώσεις *bhour* καὶ *bharbhour*. (Σπουδαιοτάτην μελέτην περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εὐρίσκομεν ἐν τοῖς σοφοῖς συγγράμμασι τοῦ De Lacaze Duthiers).

Οἱ μόνοι δ' ἐξ ἰοχρόου μεμβράνης περισωθέντες κώδικες, ὑποδεέστεροι ὅμως ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ ἡμετ. Κωδ. (N), εἰσὶν ὁ Βερατινὸς Κωδ. (Φ) καὶ ὁ τῆς Ῥωσσάνης (Σ) ἀμφοτέρω τοῦ VI αἰῶνος.

Ἡ τέχνη αὕτη τοῦ βάφειν περγαμινὰς διὰ χρωμάτων παριστάντων συμβολικῶς τὴν ἀπόλυτον καὶ θεῖαν κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν Αυτοκρατόρων ἀπὸ τοῦ IV ἤδη αἰῶνος ἤρξατο νὰ ἐξασκῆται εἰς ἐργοσιτία βασιλικὰ ἐν Κων)πόλει καὶ βραδύτερον ἐν Ῥώμῃ ὡς ἐπίσης καὶ ἡ διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν γραμμάτων γραφὴ, ἔνθα ὑπῆρχεν ἡ τοιαύτη ἀνωτέρα Σχολὴ τῆς Καλλιτεχνίας.

Ἄγνωστος τυγχάνει ἡμῖν ὁ χρόνος, καθ' ὃν εἰσῆλθη τὸ ἔθος τῆς πολυτελοῦς γραφῆς κωδίκων ἐπὶ πολυτίμων ἰοχρόων περγαμινῶν, εἰσὶν ὅμως οἱ τοιοῦτοι πορφυροὶ κώδικες βασιλικῆς προελεύσεως, ἅτε γινόμενοι τῇ βασιλικῇ ἐντολῇ καὶ ἀνήκον ὡς ἐκ τῆς ἀποχρώσεως αὐτῶν εἰς βασιλεῖς ἢ εἰς μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ δὲν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τοὺς πολυτίμους ἐκείνους κώδικας τοὺς ἐστολισμένους πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ πολυτίμων λίθων, διὰ τὸ καινὸν καὶ τὸ πολυτελὲς τῶν ὁποίων ἀντεπεξῆλθεν ὁ ἄγ. Ἰωάνν. ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ ἄγ. Ἰερώνυμος, λείψανα τῶν ὁποίων, νομίζω, δέον ἵνα θεωρῶμεν α'. τὸν Κωδ. τῆς Γενέσεως τῆς Βιέννης, τὸ Ἑλλ. Ψαλτήριον τῆς Ζυρίχης καὶ ἄλλους τινάς.

Πλεῖστα φύλλα τοῦ Κώδικος ἐκ τῆς ὑγρασίας, ὡς εἴκειν, ὑπέστησαν ἐλαφρὰν ἀλλοίωσιν· καθόσον τινὰ μὲν ἀπέβαλον τὸ ἀρχικὸν χρῶμα αὐτῶν κλίνοντα νῦν πρὸς ἀνοιχτὸν κυανοῦν, ἄλλα δὲ κατέστησαν ὀκινώδη.

Ὁ κώδιξ ἐστὶ γεγραμμένος ἀργυροβαφέσι γράμμασιν ἐκ τῶν στοργυλλοσχίμων τοῦ μεγαλογράμμου ρυθμοῦ, ἅτινα εἰσὶ προσόμοια τοῖς κεφαλαίοις

τοῖς ὄνυχουιδέσι λεγομένοις καὶ τῶν ὁποίων τὸ τετραγωνικὸν πλάτος τυγχάνει ἴσον πρὸς τὸ τοῦ ὕψους, αἱ ὀριζόντιαι γραμμαὶ εἰσὶ λίαν κομφαί, τῶν γραμμάτων ὄντων μᾶλλον εὐρέων κομφιοτέρων τῶν τοῦ Σιναϊτικοῦ, (X) Ἀλεξανδρινοῦ (A), Βατικανοῦ, (B) Παλιμψήστου (Γ) (Ἐφραϊμ τοῦ Σύρου ἢ Μεσοποταμίτου), τῆς Ῥωσσάνης (Σ) καὶ τοῦ Βερατινοῦ (Φ).

Τὰ ἀμαράντου λαμπρότητος καὶ καλλιτεχνικώτατα ταῦτα γράμματα εἰσι γεγραμμένα μεταξὺ δύο γραμμῶν, ἀμυδρῶς κεχαραγμένα δι' ὀξείας γλυφίδος (Linocarium), εἰσὶ δὲ πάντῃ εὐθέα καὶ οὐδεμίαν οὐδαμοῦ παρουσιάζουσι κλίσιν, τὸ E, O, Θ, καὶ Σ εἰσὶ κατ' ἀπαράβατον ρυθμὸν στρογγύλα, τὰ τετράγωνα γράμματα H, M, N, Π, οὐδαμοῦ εὔρηται ἠνωμένα μονογραμμικῶς, μόνον τὸ P, Y, Φ καὶ Ψ κατέρχονται κατὰ κάθετον ἐλαφρῶς ὁμῶς καὶ κανονικώτατα διαπερῶντα τὴν εὐθείαν γραμμὴν· τὸ A παρουσιάζει ὄξυ τρίγωνον, τὸ δὲ Ω εἶναι σχεδὸν κλειστόν.

Ἐν γένει ἡ γραφὴ οὐδεμίαν δείκνυσι μετάπτωσιν τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου λεπτοῦ ρυθμοῦ, ὅστις ὀρισμένως χαρακτηρίζεται ὡς γραφὴ τοῦ E. αἰῶνος, ἀνωτέρα δὲ τυγχάνει τῆς γνωστῆς καλλιγραφικωτάτης γραφῆς τοῦ ἐν Βιέννῃ Διοσκουριδείου Κώδικος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως προερχομένου. Ἡ πορεία τῆς γραφίδος ἐστὶ λίαν ὀμαλὴ καὶ ἀπαράμιλλος ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀνωμαλίας, ἔργον ἀριστοτέχνου καὶ ἐκ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν τὸ καλλιτεχνικώτατον, ἡ δὲ λεπτότης τῆς γραφῆς καὶ ἡ ὅλη συμμετρία τυγχάνει τοιαύτη ὥστε ἐγένετο οὐχὶ διὰ τῆς χειρὸς ἀλλὰ διὰ τοῦ τύπου (ἴδε Πίνακα πανομοιότητου ἐπισυνημμένον τῇ παρούσῃ μελέτῃ).

Ὁ κώδικς εἶνε γεγραμμένος ἐν φύλλῳ διστήλῳ· ἐκάστη δὲ στήλη περιέχει 16 γραμμάς, ὧν ἡ μία φέρει ὅτε μὲν ἑννέα ὅτε δὲ δέκα ψηφία (σπανίως ἑνδεκα). Τὸ πρῶτον γράμμα ἐκάστης νέας περιόδου τυγχάνει χρυσοῦν μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ λοιπὰ γράμματα καὶ προεξέχει πρὸς τὴν φαν ἀπαραλλάκτως ὡς τοῦτο παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ Σιναϊτικῷ κώδικι τοῦ Δ' ἢ E' αἰῶνος. Τὰ ὀνόματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Θεότητα, τὴν Θεοτόκον, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὴν Ἁγίαν Τριάδα, Θεός, Πατήρ, Υἱός, Χριστός, Κύριος, Θεοτόκος, Μήτηρ, δηλονότι ἅπαντα τὰ Κυριακὰ ὀνόματα, ἐπίσης τὰ ὀνόματα: Πνεῦμα, ἄνθρωπος, Οὐρανός, Ἰσραήλ, Δαυὶδ, Ἱερουσαλήμ εἰσὶ συντετμημένα καὶ σεσημασμένα διὰ χρυσοῦν γραμμάτων πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀργυρογραφημένου κειμένου, ἐπίσης χρυσογράφτα εἰσὶ τὰ σεσημασμένα κεφάλαια τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰ κεφάλαια Ἀρμωνίου καὶ κανόνες Εὐσεβίου, εἰσὶ δὲ τὰ χρυσοῦ γράμματα οὐκ ὀλίγα π. χ. ἐν σελίσιν 283 ἀπαντῶνται χρυσοῖς γράμμασιν ἐπὶ λέξεις συντετμημέναι: ΠΡΣ, ΠΡΑ, ΚΗΡ, ΙΣ, ΘΥ, ΠΡΑ, ΘΥ.

Χάριν ἀποφυγῆς διαιρέσεως λέξεως τινος ἐν ἡ δύο γράμματα, σπανίως

τρία ἢ τέσσαρα ἐγράφοντο μικρότερα περὶ τὸ τέλος τοῦ στίχου, εἰσὶ δὲ τοσοῦτον τεχνιέντως προσηρμοσμένα ὥστε οὐδόλως παρατηρεῖται ὅτι ἐξέχουσιν ἀποτόμως ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῶν στηλῶν περιθωρίου, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντι τοιοῦτου τῆς φας.

Αἱ λέξεις εἰσὶ γεγραμμένα κατὰ συνέλειαν ἄνευ διαστάσεως ἀρχαιοτρόπως, δηλονότι κατὰ συνάφειαν καὶ ἄνευ διαλειμμάτων πρὸς τὴν τῶν τε λέξεων καὶ περιόδων ἀπ' ἀλλήλων διαίρεσιν.

Ἐπὶ τῶν φύλλων τοῦ κώδικος 18 καὶ 16 εὔρηται ἡ λέξις «λιπάζονται» ἐν τῇ φασ, πιθανῶς ὑποδηλοῦσα τὴν προσγινομένην ἐν τῷ σημείῳ ἐκείνῳ πάθησιν τοῦ κειμένου ἐκ προσπεσούσης ὕλης ἢ τῆς ὑγρασίας· ἐπὶ δὲ τοῦ φύλλου 34 αἱ λέξεις «λείπει τετράδιον», ἐπὶ δὲ τῶν φύλλων 9, 66, 109, 147 «ὁμοῦ ᾧ». Σημειωτέον ὅτι ὁ γράψας τὰς σημειώσεις ταύτας εἶναι εἶς καὶ ὁ αὐτός, ἡ δὲ γραφὴ αὕτη καίπερ θεωρηθεῖσα τοῦ XII—XIII αἰῶνος καθ' ἡμᾶς δέον ἵνα ἀποδοθῇ εἰς τὸν ιδ' ἢ ιε' αἰῶνα, ἐποχὴν, καθ' ἣν ἀκριβῶς περισυνελέγετο ὁ κώδικς.

Προσφωδίακὰ σημεῖα οὐδόλως παρατηροῦνται, ὀξείαι δὲ τινες καὶ στιγμαὶ σποράδιον ὀρῶνται καὶ ὡς στίξεως σημεῖον ἢ ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος συνηθέστερα πασῶν τῶν ἄλλων μέση στιγμὴ, ἰσοδύναμος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν κόμμα, τιθεμένη ἐν τέλει καὶ τῷ μέσῳ τῶν κῶλων μετὰ τινων παραδρομῶν, τοῦθ' ὅπερ δ' ἐπίσης ἀξιοπαρατήρητον, σπανίως ἐπὶ τῶν ἐκ φωνήεντος ἀρχομένων λέξεων εὔρηται μία στιγμὴ.

Ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν ὁ κωδικογράφος πλεισταχοῦ ἀρχαίσει, οἷον χρῆται τῷ ε ἀντὶ τοῦ ει, καὶ τ' ἀνάπαλιν τῷ ει ἀντὶ τοῦ ε ὡσαύτως μεταχειρίζεται καὶ τὸ ε ἀντὶ τοῦ αι καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὡς καὶ τὸ ω ὡς ου καὶ τὸ ο ὡς ω καὶ ἄλλα. Ἐν γένει ἀδιακρίτως γίνεται χρῆσις τοῦ ε, ει, ε, η, καὶ οι. Ἐπίσης μεταχειρίζεται καὶ ιδιωτισμούς. Τὸ ν πρὸ τοῦ ζ ἐν τῇ συνθέσει τηρεῖται μὴ ἀποβαλλόμενον ὡς π.χ. **συνζητεῖν** ἀντὶ **συζητεῖν** καὶ ἀμετάβλητον πρὸ τοῦ κ, οἷον **συνκκλήμενον** ἀντὶ **συγκκλήμενον**, **συνκκλοῦσι** ἀντὶ **συγκκλοῦσι**. Τὸ ζ ὁμοίως ἐν λέξεσι τίθεται ἀντὶ τοῦ σ ὡς π.χ. ἡ **ἄσθεστος** γράφεται **ἄζθεστος**· ἐπίσης ἔστιν ὅτε μεταχειρίζεται τὸ μ ἀντὶ τοῦ ν, οὔτω φερεῖται ἐν σημειοῦται **ἐμπαραβολαζς**, **ἐμβηθλεέμ**, ἀντὶ τοῦ ἐν **παραβολαζς**, ἐν **Βηθλεέμ**, **λήμψεσθε** ἀντὶ **λήψεσθε**, **Καφαρναοῦμ** ἀντὶ **Καπερναοῦμ**. οὐδαμοῦ δ' εὔρηται προσγεγραμμένον ἢ ὑπογεγραμμένον τὸ ε.

Ὁ Κώδικς διήρηται εἰς Κεφάλαια σημειούμενα διὰ γραμμάτων χρυσοῦν κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ἀρμωνίου, ἅτινα ἐμφαίνουσιν τοὺς αὔξοντας ἀριθμοὺς οἵτινες εἰσὶ σεσημασμένοι ἐξ εὐωνύμων τῆς φας φέροντες κάτωθι

καὶ ἕτερον ἀριθμὸν διαγράμματος ὑποδηλοῦντα τὸν ἀριθμὸν τοῦ Κανόνος τοῦ Εὐσεβίου κατὰ τὸ ᾧδε ὑπόδειγμα:

ΟΓ	ΟΔ	ΣΙΑ	ΝΑ	ΝΗ	Ξ	ΞΑ	ΞΓ
S	H	A	A	H	S	H	A

Τὰς τῶν Εὐαγγελικῶν ἱστορημάτων περιλήψεις, ἥτοι τοὺς τίτλους ἔγραψεν ὁ δεξιώτατος καλλιγράφος ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τῆς ᾧας χώρῳ, ἐπίσης χρυσοῖς κεφαλαιοῖς γράμμασι, ἀλλὰ σμικροτέρους τῶν ἐν τῷ κώδικι γραμμάτων λ. χ. «Περὶ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου» «Περὶ Τυφλοῦ» «Περὶ Μογγιλάλου» «Περὶ τῶν ἑπτὰ Ἄρτων» «Περὶ τῶν Ὑποκριτῶν» «Περὶ τῶν δέκα Παρθένων» «Περὶ τοῦ Πάσχα» «Περὶ τῶν Φιλονεικησάντων τίς μείζων» «Περὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας» «Περὶ τῶν δέκα λεπτῶν» «Περὶ ζύμης τῶν Φαρισαίων» κ.τ.λ.

Ἐκαστον δὲ περὶ αὐτῆς φύλλον ἐν τῷ Κώδικι τυγχάνει κατὰ τι μικρότερον τῶν ἐν τῇ Πατριαρχίᾳ, Βιενναίᾳ, Λονδινείῳ καὶ Βατικανῇ βιβλιοθήκῃ τοιούτων, ὡς ἐκκοπὴν ὑπερβολικῶς κατὰ τὸ τελευταῖον δέσιμον τοῦ Κώδικος εἴτε τοῦ ἄνω ὡς καὶ τῶν πλαγίων μερῶν.

Ἦδη καθόσον ἀφορᾷ τὴν πηγὴν καὶ προέλευσιν τοῦ πολυτίμου τούτου Κώδικος τοῦ ὄντος **Βασιλικῶς**, ἀναντιρρήτως δύναται ἵνα δισχυρισθῇ τις ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ περιώνυμος βασιλεὺς τῶν πόλεων ἐν ἧ καὶ μόνῃ ἠδύνατο ἵνα συντελεσθῶσι τοιοῦτοι περιλάμπροι καὶ καλλιγραφικοὶ κώδικες οἷος ὁ παρῶν, ὅστις ὑπερβάλλει τοὺς δύο ἑτέρους γνωστοὺς ἡμῖν βασιλικούς κώδικας τὸν Βερατινόν καὶ τὸν τῆς Ῥωσσάνης κατὰ τε τὸ ὕψος τῆς καλλιτεχνίας καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς γραφῆς, ἡ δ' ἐποχὴ τῆς γενέσεως αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς συνφᾷ ταῖς ὑπαρχούσαις παλαιογραφικαῖς καὶ γλωσσολογικαῖς ἐνδείξεσι δύναται νὰ ταχθῇ ἄνευ παραδρομῆς κατὰ τὸν Ε. μ. Χ. αἰῶνα. (1).

Ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνωστοὶ τυγχάνουσιν οἱ ἐξῆς χρονολογικοὶ καθορισμοὶ περὶ τοῦ κώδικος τούτου. Πρῶτος ὁ Hort ἀποδίδει τὸν κώδικα τούτον εἰς τὰ τέλη τοῦ IV καὶ ἀρχὰς V αἰῶνος.

Ὁ Goltz εἰς τὸν VI—VII αἰῶνα. Ὁ Gasley εἰς τὸν VI—VII αἰῶνα ὁ Tischendorf κλίνας μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ VI αἰῶνος ἀκολουθεῖ εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦτον τοὺς ῥώσσους συγγραφεῖς ὁ Cronin, εἰς τὸν VI αἰῶνα καὶ ὁ Robinson εἰς τὸν IV—V αἰῶνα.

Τούτων πάντων τεθέντων προαγόμεθα εἰς τὴν ἐξερεῦνησιν ἑτέρου ζητήματος τοῦ ἀφορῶντος τὸν ἐκπονήσαντα τὸν παρόντα κώδικα δεινὸν καλλιτέχνην καὶ καλλιγράφον.

(1) Χαρακτηριστικώτατον τῷ παρόντι κώδικι τυγχάνει τὸ γράμμα Ξ ὅπερ φέρει τὸν τύπον τοῦ ἐν χρήσει κατὰ τὸν V αἰῶνα ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ Ξ, τὸ Α, τὸ Κ καὶ τὸ Τ τὰ ἐν τῷ κώδικι Φ καὶ Σ φέρουσι τύπον μεταγενεστέρου τῆς τῶν VI—VII αἰῶνων γραφῆς.

Ἐν τούτῳ ἀναζητητέον τὸν ἐπὶ μᾶλλον διαπρέψαντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν τῇ Βασιλευσούσῃ καλλιγράφον, ὡς τοῦτον δ' ἡ ἱστορία ἀναφέρει τὸν αὐτοκράτορα Θεοδοσίον τὸν Μικρὸν (408—450) ᾧτινι παρὰ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, συνφᾷ τῷ Θεοδωρήτῳ (ἐκδ. Migne T. 82. Κεφ. ε'. σελ. 1205 καὶ 1253) ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ ἐξόχου καλλιγράφου· ἐξαιρέσει δὲ τοῦ Θεοδωρήτου καὶ ἕτεροι συγγραφεῖς μνημονεύουσι τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ὡς σφόδρα ἐπιτιδομένου εἰς τὴν κυνηγεσίαν καὶ ὡς διερχομένου τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ζωγραφικῇ καὶ πλαστικῇ, καὶ ὅτι συνετεία δὲ τῆς μεγάλης φιλοκαλίας, μεθ' ἧς μετέγραψε τὰ ἱερὰ βιβλία ἠξιώθη τῆς ἐπωνυμίας τοῦ καλλιγράφου ἢ ἐξόχου συγγραφέως. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Κύρου, εἰς τῶν σεβασμιωτέρων ἀνδρῶν τοῦ Ε' αἰῶνος, λόγῳ τῆς εὐσεβείας ταύτης καὶ φιλομαθείας τοῦ ρηθέντος αὐτοκράτορος τοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν φωστῆρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐτεκρότησε τὴν εἰς τοὺς θείους νόμους ὑπακοὴν αὐτοῦ (Θεοδωρητ. I. V. C. 36 καὶ 37), ἕτεροι δὲ συγγραφεῖς ἐν οἷς ὁ Lebeau καὶ ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος λέγουσιν ὅτι Θεοδοσίος εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος ὅστις τῷ 425 ἵδρυσεν ἐν Κ)πόλει κατὰ πρῶτον ἀνώτατον Χριστιανικὸν Πανεπιστήμιον μετὰ τριακοντα καθηγητῶν, ἐνᾧ ἀναμφηρίστως ἐδιδάσκετο ἡ φιλολογία καὶ σὺν αὐτῇ ἡ καλλιγραφία καὶ καλλιτεχνία τῆς συνήθους τότε διὰ κεφαλαιωδῶν γραμμάτων γραφῆς **καθ' ὑπαγόρευσιν**, ἐπέτρεψε δὲ τῷ ἔτει 439 διὰ νόμου τὸ ποιεῖσθαι διαθήκας γενικῶς ἑλληνιστί, ἐγίνωσκεν ἐκ στήθους πᾶσαν τὴν ἁγίαν Γραφήν, περισυλλέξας πάντας τοὺς ἐρμηνευτὰς αὐτῆς (1), τρίβων δὲ τυγχάνων τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης ἐνησχολεῖτο ἰδίᾳ περὶ τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν πλαστικὴν, τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ δεξιότης αὐτοῦ περὶ τὰς ὡραίας τέχνας καὶ ἡ δεινότης ἐν τῇ καλλιγραφίᾳ τῶν ἱερῶν βιβλίων, ὥστε ἐκτίσατο παρὰ πάντων τὸν τίτλον τοῦ ἐξόχου καὶ περιφανοῦς καλλιγράφου.

Παραδεχόμενοι ὅτι κώδικς ὡς ὁ ἡμέτερος ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ὅπερ δυνατὸν ἐστίν, εἴτε καθ' ὑπόδειξιν αὐτοῦ, ὀφείλομεν ἵνα σὺν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἐκτάκτου λαμπρότητος βασιλικῶς τούτου πορφυροῦ κώδικος τοῦ ἐμφανισθέντος ἐν τῇ ἐκτάκτῳ ἐπίσης ἐπὶ λαμπρότητι ἐποχῇ τοῦ μεγαλείου τῶν φωστῆρων τῆς Ἐκκλησίας ἔχωμεν ὑπ' ὄψει καὶ τὸ αἷτιον τῆς μετατροπῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν σχεδὸν ταύ-

(1) Ἡ καθ' ἑστῆσθαι ὑπ' αὐτοῦ σπουδαία βιβλιοθήκη ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός κατὰ τὴν ἐν Κ)πόλει ἐπισυμβῆσαν στάσιν ἐπὶ Βασιλίσκου τῷ 476 ἔτει ἣν ἀνεκέρησεν μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων ἀλλὰ δὲν ἀπέδωκεν τῷ αἰῶνι τὰ ἀπολεσθέντα.

την τοῦ σχήματος τῶν ἐκκλησιαστικῶν κωδίκων ἐξ εἰλητῶν(1) εἰς τετράδια τρισσὰ τετρασσὰ καὶ ἐπὶ τούτου ἐρσιδόμενοι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς ἕκ τῶν λόγων τῆς μετατροπῆς τοῦ σχήματος τῶν ἐπὶ καλλιτεχνικῆ λαμπρότητι διακρινομένων εὐαγγελικῶν κωδίκων ἦτο καὶ ἡ αἰτία ὅτι ἐν τοῖς πολυτίμοις τούτοις κώδεξι ἤρξαντο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ θριάμβου τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐναποθέτοντες καλλιτεχνικὰ εἰκόνας μικρογραφιῶν ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ι. Χ. εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μάλιστα τῶν κωδίκων ὡς βλέπομεν τοιαύτας νῦν καὶ ἐν τῷ ἐτέρῳ περιωθέντι τοιούτῳ πορφυρῷ κώδεκι τῆς Ρωσσάνης (2). Ἐνισχυόμενοι ὅθεν ἐκ τῶν προρρηθέντων ἐρχόμεθα εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ σοφοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Θ. Οὐσπένσκη ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμέτερῳ πορφυρῷ κώδεκι ὑπῆρχον ἀναμφιβόλως ἀνάλογοι καλλιτεχνικαὶ εἰκόνες ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδίου καλλιτέχνου πεποιημέναι τοῦ δημιουργήσαντος τὸ ὅλον ἔργον οὕτως ἐπιτυχῶς καὶ αἰνιες ἐξηφανίσθησαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ πολυτιμοτάτου ὡς δέον εἰκάσαι περικαλύμματος τοῦ Εὐαγγελίου τίς οἶδεν κατὰ ποίαν ἐποχὴν (3).

Ἀνορθογραφίαι ἐν τῷ κώδεκι καὶ λάθη κατὰ μετάθεσιν καὶ ἐναλλαγὴν εἰσὶν ἱκανὰ, ἐπίσης καὶ διαφοραὶ πρὸς τὰ ἔντυπα εὐαγγέλια, ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν περιπτώσεων, ἐπουσιώδεις. Οὕτως ἐν τῷ 27 ἑδαφίῳ τοῦ Ε'. κεφαλαίου τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου ἀντὶ τοῦ ἐν τύποις «**ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ**» φέρεται «**ἐλθοῦσα εἰς τὸν ὄχλον**». Ἐν τῷ 47ῳ ἑδαφίῳ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου ἀντὶ τοῦ ἐν ἐντύποις «**καὶ ὀψίας γενομένης**» φέρεται «**ὀψίας δὲ γενομένης**». Ἐν τῷ 50ῳ ἑδαφίῳ τοῦ ΣΤ' κεφαλαίου τοῦ ἰδίου εὐαγγελιστοῦ τὸ χειρόγραφον ἔχει : «**μετ' αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς**» ἐν τῷ ἐν τοῖς ἐντύποις λείπει «**ὁ Ἰησοῦς**». Ἐν τῷ α' ἑδαφίῳ τοῦ Η'. κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀντὶ τοῦ «**καταβάντι αὐτῶ**» ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀπαντᾷ «**καταβάντος αὐτοῦ**» ἐν τῷ 28ῳ ἑδαφίῳ τοῦ Θ' κεφαλαίου τοῦ αὐτοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀντὶ «**ἐλθόντι**» φέρεται «**εἰσελθόντι**» ἐν τῷ 35ῳ ἑδαφίῳ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου λείπει «**ἐν τῷ λαῷ**» ἐν δὲ τῷ 1ῳ ἑδαφίῳ τοῦ Ι'. κεφαλαίου ἔλλειπει ἡ πρόθεσις «**πρός**».

(1) Συμβολικὴν ἐχόντων ἔννοιαν κατὰ τὸν Ἁγ. Γερμανὸν καὶ Ἀναστάσιον βιβλιοθηκῶριον σημαίνει τὴν συνδόναν ἐν ἣ ἐνεβλήθη ὁ Χριστὸς τὸ σῶμα ἐκ τοῦ σταυροῦ καταβάς καὶ ἐν μνημεῖῳ ταθεῖς.

(2) Τὸν κώδεκα τούτον ἐξαισῶς ἐξέλεον ὁ Osc. Gebhardt καὶ Α. Harnach ἐν τῷ «*Texte und Untersuchungen*» I, 4, Lpzg. 1883 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Evangeliorum codex Graecus Purpureus Rossensis*».

(3) Ὁ Κρόνιν ἐκ τινος παραδρομῆς ἀποδίδει τὴν καταστροφὴν τοῦ κώδεκος εἰς τοὺς Σταυροφόρους ὅπερ διστάζομεν ἡμεῖς νὰ παραδεχθῶμεν διότι τὴν καταστροφὴν ταύτην δέον ἵνα τὴν ἀπορῶσωμεν εἰς πολὺ μεταγενεστέραν ἐποχὴν.

Βεβαίως αἱ περὶ οὗτοῦ λόγος διαφοραὶ εἰσὶν ὀλίγισται ἀντιπαραβαλλόμεναι πρὸς τὰς ἐν ἄλλοις χειρογράφοις ἀπαντώσας, καθόσον κατὰ τὸν 17. αἰῶνα τέσσαρες σοφοὶ Γερμανοί, ὁ Mill, ὁ Von Mstrich, Welstein καὶ Griesbach ἠρίθμησαν ἐκ πολλῶν παραλλαγῶν κωδίκων διαφόρων τριάκοντα χιλιάδας τοιαύτας διαφορὰς, αἵτινες οὐδόλως ἀφορῶσι τὸ δογματικὸν μέρος, προκύπτουσι δὲ ἐκ τῆς μεταθέσεως, προσθέσεως, ἐλλείψεως, συνθέσεως, διαίρεσεως καὶ ἐναλλαγῆς γραμμάτων καὶ λέξεων.

Σπουδαιότεραι διαφοραὶ καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ 44ῳ ἑδαφίῳ τοῦ Ε' κεφ. τοῦ κατὰ Ἰωάννην, ἔνθα τὰ μὲν ἔντυπα ἔχουσι «**καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ**» ὁ δὲ ἡμέτερος κώδεξ : «**καὶ τὴν δόξαν τοῦ μονογενοῦς Θεοῦ οὐ ζητεῖτε**», ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ ὀγδόου κεφαλαίου τοῦ αὐτοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀντὶ τοῦ ἐν ἐντύπῳ «**διελθόντι διὰ μέσου αὐτῶν καὶ παρήγεν οὕτως**», φέρεται ἐν τῷ κώδεκι «**διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο καὶ παρήλθεν οὕτως**». Ἐν τῷ Η' κεφ. τοῦ αὐτοῦ Εὐαγγελιστοῦ παραλείπεται ἐν τῷ χειρογράφῳ ὀλόκληρον τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Η' κεφ. ἀπὸ τοῦ 1ου ἑδαφίου μέχρι τοῦ 11ου καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου.— Ἐν τῷ Ζ' κεφ. τοῦ αὐτοῦ παραλείπονται ἐν χειρογράφῳ αἱ λέξεις τοῦ τελευταίου ἑδαφίου «**καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ**» ἀντὶ δὲ τῆς λέξεως «**ἐγήγερται**» ἀπαντᾷ «**ἐγείρεται**». Ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ κεφ. Α'. ἑδαφίῳ 26 ἀντὶ τοῦ ἐν ἐντύποις ἀπαντῶντος «**Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτὸς ἐστὶν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἐμπροσθέν μου γέγονεν οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμι ἄξιός ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος**», φέρεται ἐν τῷ κώδεκι : «**Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων ἐγὼ βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος οὗ οὐκ εἰμι ἄξιός ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ ὑμᾶς βυπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ**». Αἱ δι' ὑπογραμμῆς λέξεις παραλείπονται καὶ ἐν τῷ Σιναϊτικῷ κώδεκι τοῦ Τίσσηνδορφ, ἀπαντῶμεναι μόνον ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ (2. 11) καὶ ἐν τῷ κατὰ Μάρκον (3. 16). Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ματθαῖον κεφ. 11. ἑδ. 27 ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ἐντύπῳ «**καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰμὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰμὴ ὁ υἱὸς**» φέρεται ἐν τῷ χειρογράφῳ «**καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Πατέρα εἰμὴ ὁ υἱὸς οὐδὲ τὸν υἱὸν τις ἐπιγινώσκει εἰμὴ ὁ πατήρ**». Ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ Α'. 28 ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ἐντύπῳ «**Ταῦτα ἐν Βηθαβαρᾷ**» φέρεται ἐν τῷ χειρογράφῳ «**Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ**»! καὶ ὁ Ὁριγένης ἀνέγνω παρὰ Ἡρακλέωνι γῆν Βηθανίαν καὶ οὐχὶ Βηθαβαρᾶ, διατείνεται δὲ ὅτι τὰ ἀκριβῆ ἀντίγραφα ἀναφέρουσι Βη-

θαβαρά, διότι ἡ Βηθανία δὲν ἔκειτο, ὡς λέγει, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἀλλ' ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων· ὁ Ἡσύχιος δὲ καὶ ὁ Σουΐδας λέγουσιν ὅτι ἡ Βηθανία εἶναι πόλις τῆς Παλαιστίνης, περὶ ἧς ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης «ὅτι ταῦτα ἐν Βηθανία ἐγένετο» ὅπερ ἐσφαλμένως γέγραπται, διότι κατ' αὐτοὺς ἡ Βηθανία ἦν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου, ἡ δὲ Βηθαβαρά πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἔνθα ἦν βαπτίζων ὁ Ἰωάννης.

Ἐν τούτοις καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἐν λόγῳ διαφορὰς ἀνεπίδεκτον ἀμφισβήτησεως τυγχάνει ὅτι ὁ βασιλικὸς οὗτος κώδιξ πηγάζει ἐξ αὐθεντικῆς πηγῆς, ἥτοι ἐκ κειμένου πλήρους καὶ πιστοῦ ἅμα δὲ καὶ κανονικοῦ οἷον τυγχάνει ὁ Ἀλεξανδρινὸς, ὁ Βατικανὸς, ὁ Σιναϊτικὸς καὶ Ἐφραιμικὸς Κώδιξ καὶ αἱ συμφωνοῦσαι πρὸς τούτους μεταφράσεις εἰς τὴν Σλαυκικὴν, Γεωργιανὴν, Ἀρμενικὴν, Λατινικὴν, Κοπτικὴν καὶ Συριακὴν γλῶσσαν ὡς καὶ πρὸς τὰς μαρτυρίας ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν καὶ ἀπολογητῶν, Ἰγνατίου, Εὐρηναίου, Πολυκάρπου, Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, Κλήμεντος Ῥώμης, Ὠριγένης, Θεοφίλου, Χρυσόστομου, Ἱερωνύμου, Γρηγορίου Νύσσης, Θεοδώρητου τοῦ Κύρου καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας· πρὸς δὲ τούτους εἶναι βέβαιοι, ὅτι ὁ χειρόγραφος οὗτος Κώδιξ ἀπέρρεεν ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ προσεγγίζοντος λίαν πρὸς τὸ Λουκιανεῖον τοιοῦτον τὸ διαφυλαχθὲν καὶ μεζζονος ὑπολήψεως ἀπολαῦον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κων)πόλεως, ἄνευ οὐδεμιᾶς παραλλαγῆς καὶ ἐκπροσωποῦν τὸ πρωτότυπον ἀποστολικὸν κείμενον, ᾧ ἰδίᾳ προσέσχεν ὁ Ὠριγένης καὶ ᾧ τινι κατηκολούθησεν ὁ Λουκιανὸς (1) πλειότερον τοῦ Παμφίλου.

Περαίνοντες τὴν παροῦσαν ἡμῶν μελέτην περὶ τοῦ πολυτίμου πατρίου τούτου βασιλικοῦ Κώδιξ οὐκ ἄσκοπον ἡγοῦμεθα ὡς ἐν κατακλείδι ἵνα διαλάβωμεν πῶς ὁ πολύτιμος οὗτος κώδιξ διεσπίασθη καὶ ἄλλα μὲν φύλλα ἀπελείφθησαν ἐν τῇ Πατμιακῇ, ἕτερα δὲ ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς βιβλιοθήκαις. Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀρχαίων καταλόγων τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης ὡν ὁ α'. ἐγένετο ἐπὶ Καθηγουμένου Ἀρσενίου Μοναχοῦ τῷ 1201, ὁ δὲ β'. Ἐγουμενεύοντος Γρηγορίου Ἱερομονάχου τῷ 1382, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος βυσι-

(1) Ὁ Ἅγιος Λουκιανὸς σύγχρονος καὶ οὗτος τοῦ ἁγίου Παμφίλου κατεῖδεν ἐν τῷ ἱερῷ κειμένῳ σφάλματα παρεμφρήσαντα οὐ μόνον ἐνεκα τοῦ χρόνου ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπινοίας τῶν κωνωνίων ἀνθρώπων καὶ διὰ τοῦτο ἔγνω ποιήσασθαι χρῆσιν τῶν ἰσίων πόρων ὅπως μεταδῆ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀκριβέστατον κείμενον. Ὁ Ἅγιος Λουκιανὸς δὲ Σύρος πεπεισθεὶς ὅτι οὐ παρέώρα τὴν ἀρχαίαν Συριακὴν μετάφρασιν Περσίτην τὴν γενομένην κατὰ τὴν πρώτην Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, διότι αἱ διαφοραὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης ἐμφαίνονται ἐν τοῖς χειρογράφοις ἐκείνοις, ἅτινα διετήρησαν ἵχνη τοῦ Λουκιανεῖου πονήματος.

λικὸς κώδιξ οὐδόλως ἦν κτῆμα τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης ὡς οὐδόλως ἀναφερόμενος ἐν αὐτοῖς. Τοῦναντίον πιθανώτατον ἀποβαίνει ὅτι τὸ ἡμῖς τοῦ ἐν Σαρμουσακλῇ εὐρεθέντος πολυτίμου Κώδιξ πολὺ πρὶν ἤδη δεθῆ οὗτος μεταγενεστέρως, ἀρχομένου τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος περιελθὼν εἰς χεῖρας τοῦ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὀρωμένου καὶ τῷ 1730 ἀθλήσαντος Παχωμίου καὶ διὰ τοῦτο ὀσιομάρτυρος κηρυχθέντος, μοναχοῦ δὲ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου χρηματίσαντος καὶ αὐτόθι ταφέντος, ἐν ἀργυρᾷ λάρνακι κατατεθειμένου μετηνέχθη εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Μονήν, ἣ ὅτι ἕτεροι Πατέρες τῆς Μονῆς Πάτμου ἐν περιοδείᾳ τὸ πάλαι ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διατελοῦντες πρὸς ἐξαίτησιν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς παρὰ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν μετήνεγκον τὸ ἡμῖς τοῦ ἐν λόγῳ Κώδιξος περιελθὼν αὐτοῖς εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν Μονήν, ὅτι δὲ καὶ τὰ ἐν βιβλιοθήκαις ἤδη τῆς Εὐρώπης περισωζόμενα φύλλα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἡμῖς τοῦτο μέρος τοῦ Κώδιξος τὸ περιελθὼν εἰς τὴν Μονὴν Πάτμου κατὰ τὸν ΙΖ'. αἰῶνα, πιθανῶς ἐν φύλλοις, ἐπιρῶνυσι καὶ ἡ ἀνὰ τὰ στόματα τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου παραδόσεις, καθ' ἣν οἱ δι' ὑποθέσεις τῆς Μονῆς ἀποδημούντες Πατέρες ἐλάμβανον ἐκάστοτε φύλλα τοῦ ἐν λόγῳ Εὐαγγελίου ὅπως ἀπονεύωσι ταῦτα ὡς δῶρον εἰς ὑψηλὰ πρόσωπα διατεινόμενοι ὅτι τὰ ἐν λόγῳ φύλλα ἀπετέλουν μέρος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τοῦθ' ὅπερ ἐπιστεύετο τέως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, ἐτοίμως διὰ τοῦτο ἐχόντων ὅπως συντρέχωσιν ἐκάστοτε τὴν Ἱερὰν Μονὴν ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς. Ἀπόδειξις δὲ τῆς τοιούτων φύλλων ἀπονομῆς, ἐστὶ καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1669 προσφορά μιᾶς σελίδος τοῦ Εὐαγγελίου τούτου τοῦ ἀποδιδόμενου εἰς Ἰωάννην τὸν Θεολόγον τῷ τότε «Καθολικωτάτῳ Ἀνακτι Βασιλεῖ πάσης Ἰσπανίας, Καστιλίας, Ἀραγωνίας, Λεωνίας, Σικελίας, Πορτοκαλίας μεγίστῳ Αὐτοκράτορι καὶ νομίμῳ ῥηγὶ τῆς Ἁγίας καὶ Σωτηρίου πόλεως Ἱερουσαλήμ» ὑπὸ τῶν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἀπεσταλμένων ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου, καθὰ ἐκ τοῦ Κώδιξος αὐτῆς ἐξάγεται, τοῦ ἐκ Παλαιολόγων ἔλκοντος τὸ γένος Ἱερομονάχου Κοσμᾶ καὶ τῶν συνοδῶν αὐτοῦ μοναχῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Πάτμου, Ἱερομονάχου Ἰακώβου ἐκκλησιάρχου, Σκευοφύλακος Καλλινίκου, Ἱεροδιακόνου Δανιὴλ καὶ Θεοδούλου Κελλαρίτου, οὔτινες συναπεκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν ὡς δῶρον ἐπίσης τῷ ῥηθέντι Αὐτοκράτορι τὴν κάραν τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀντίπα Ἐπισκόπου Περγάμου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου χειροτονηθέντος, βασιλεύοντος ἐν Ῥώμῃ τοῦ Αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ λίθον τῆς Ἀποκαλύψεως πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως παρέξῃ τῇ Ἱερᾷ Μο-

νῆ τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ προστασίαν ἀπὸ τῶν ἀντιξίων καιρικῶν περιστάσεων, ὁπότε, ὡς ἢ ἐκ τῶν κωδίκων τῆς Μονῆς ἐπιστολὴ τοῦ 1669 ἐκτίθησιν, ἐλεηλατήθη ἡ Μονὴ μετὰ δηρώσεων, φόνων καὶ αἰκισμῶν ὑπὸ πειρατῶν ἀπολέσασα τὰ σκεύη αὐτῆς, τὰ Ἅγια Ποτήρια, δίσκους, κανδήλας θυματήρια καὶ καθεξῆς.

Διὰ τὴν ὑπολογίση τῆς ἀνεκτίμητον ἀξίαν τοῦ νεωστὶ ἐν Σαρμουσακλῆ ἀνακαλυφθέντος πολυτίμου πορφυροῦ κώδικος, ὅστις ἐγένετο ἀντικείμενον τῆς ἡμετέρας παρουσίας συντόμου μελέτης, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν, ὅτι τὰ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἑσπερίας διαφυλαττόμενα ἐλάχιστα τοῦ κώδικος τούτου φύλλα θεωροῦνται, καὶ δικαίως, ὡς ὁ πολυτιμότερος θησαυρὸς αὐτῶν.

ΠΙΝΑΞ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἐν Σαρμουσακλῆ πορφυροῦ κώδικος ἀρχεται ἐκ τοῦ:

ΜΘ I, 24—II, 7 (φυλ. 44). II, 20—III, 4 (φυλ. 45). VI, 25—VII, 15 (φυλ. 11—13). VIII, 1—23 (φυλ. 14—16). VIII, 31—X, 28 (φυλ. 17—25). XI, 4—XII, 40 (φυλ. 26—33). XIII, 4—37 (φυλ. 34—37). XIII, 41—XIV, 6 (φυλ. 38—40). XIV, 31—XV, 14 (φυλ. 41—42). XV, 30—38 (φυλ. 43). XVIII, 5—25 (φυλ. 46—48). [XIX, 6—13: Βατικανοῦ. 1. XX, 6—22: Βατικ. 2—3] XX, 22—29 (φυλ. 181). [XX, 29—XXI, 19: Βατικανοῦ. 4—6.] [XXVI, 57—65: XXVII, 26—34: Δονδίνου. 1—2].

MPK. V, 20—VI, 53 (φυλ. 1—10). [VI, 53—VII, 4: VII, 20—VIII, 32: IX, 1—X, 43: XI, 7—XII, 19: XIV, 25—XV, 23: Πάτριον 1—33] XV, 33—42 (φυλ. 180).

ΛΚ II, 23—IV, 3 (φυλ. 49—56). IV, 19—26 (φυλ. 57). IV 36—42 (φυλ. 58). V, 12—33 (φυλ. 59—61). IX, 8—20 (φυλ. 66—67). IX, 28—35 (φυλ. 68). IX. 58—X, 4 (φυλ. 62). X, 12—34 (φυλ. 63—65) XI 14—23 (φυλ. 179). XII, 12—20 (φυλ. 182). XII, 29—XVIII, 31 (φυλ. 69—97). (XIV, 16) (XVIII, 14—23). XIX, 17—XX, 30 (φυλ. 98—104). XXI, 22—XXII, 49 (φυλ. 105—111). XXII, 57—XXIII, 41 (φυλ. 112—117). [XXIV, 13—21. 39—49: Βιέννης. 1—2].

ΙΩΑΝ. I, 21—40 (φυλ. 118—119). II, 6—III, 14 (φυλ. 120—123). III, 22—29 (φυλ. 124). IV, 4—V, 2 (φυλ. 125—130). V, 10—19 (φυλ. 131). V, 26—VI, 30 (φυλ. 132—137). VI, 39—49 (φυλ. 138). VI, 57—IX, 32 (φυλ. 139—155). [XIV, 2—10; XV, 15—22: Δονδίνου 3—4] XVI, 15—XXI, 20, 20 (φυλ. 156—178).

Τὸ εἰς πώλησιν ἐν Κωνπόλει φύλ. [Ἰωάνν. VI—31—39]. Ἄγνωστον δ' ἡμῖν τυγχάνει τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ ἐν τῷ Ναῶ τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐν Σαρμουσακλῆ ἐναποκειμένου φύλλου.

SISMANOCIGLIO
MEGARRO

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΠΟΡΦΥΡΟΥΝ ΚΩΔΗΚΑ

ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ, ΗΝ ΣΤΙΛΒΟΥΣΑΝ ΕΝ ΧΕΡΣΙΝ ΦΕΡΕΙΣ
ΓΡΑΦΑΙΣΙ ΧΡΥΣΑΥΓΕΣΣΙ ΣΥΝΤΕΘΕΙΜΕΝΗΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ ΠΟΤ' ΕΓΡΑΦΕ.
ΑΙΓΛΗΝΤΑ Δ' ΩΔΕ ΤΟΝ ΤΟΜΟΝ ΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣ,
ΕΝ Ω ΛΟΓΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟ ΡΗΜ' ΕΓΚΛΕΙΕΤΑΙ
ΑΝΑΞ ΜΟΓΗΣΑΣ ΕΥΣΕΒΗΣ ΚΑΛΙΓΡΑΦΕΥΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΟΒΑΛΕΤ' ΕΝΤΡΥΦΑΝ.

ΤΑΔΚΟΥΕΙΝΑ
ΚΟΥΕΤΩ
ΙΣΑΝΔΕΕΓΓΙΖ^σ
ΤΕΣΑΥΤΩΠΑΝ
ΤΕΣΟΙΤΕΛΩΝΑΙ
ΚΑΙΟΙΔΙΑΜΑΡΤΩ
ΛΟΙΑΚΟΥΕΙΝ
ΑΥΤΟΥΚΑΙΔΙΕ
ΓΟΓΓΥΖΟΝΟΙ
ΦΑΡΙΣΑΙΟΙΚΑΙ
ΟΙΓΡΑΜΜΑΤΕΙ^ς
ΛΕΓΟΝΤΕΣΟΤΙ
ΟΥΤΟΣΑΜΑΡΤΩ
ΛΟΥΣΤΡΟΣΔΕ
ΧΕΤΑΙΚΑΙΣΥΝ
ΑΙΣΘΕΙΕΙΑΥΤΟΙ^ς

ΕΙΠΕΝΔΕΤΡΟ^ς
^{ῥῆζ} ΑΥΤΟΥΣΤΗΝΠΑ
ΡΑΒΟΛΗΝΤΑΥ
ΤΗΝΛΕΓΩΝΤΙ^ς
ΑΝΘΟΣΕΖΥΜΩ
ΕΧΩΝΕΚΑΤΟΗ
ΠΡΟΒΑΤΑΚΑΙΑ
ΠΟΛΕΣΑΣΕΝΕ^ς
ΑΥΤΩΝΟΥΚΑΤΑ
ΛΕΙΤΤΕΙΤΑΕΝΕ
ΝΗΚΟΝΤΑΕΝΗ^ς
ΛΕΝΤΗΕΡΗΜΩ
ΚΑΙΠΟΡΕΥΕΤΕ
ΕΠΙΤΟΑΠΠΟΛΩ
ΛΟΣΕΩΣΟΥΕΥ
ΡΗΑΥΤΟΚΑΙΕΥ^ρ

